

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

**Юридичний факультет
Кафедра політологічних та культурологічних студій**

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ**

Бакалаврська робота зі спеціальності
052 «Політологія»

Студент-виконавець:

Дьомінова Д.П. – гр. ПОЛ-20з

Науковий керівник:

Павлова Л. І. – доц., к.політ.н.

Допущено до захисту:

В.о. завідувача кафедри
політологічних та
культурологічних студій
доц. Павлова Л. І.

«___» _____ 2024 р.

Рецензент:

Барановський Фелікс
Володимирович – д.політ.н.,
проф., професор кафедри
філософії, соціології та
політології Державного
торговельно-економічного
університету
(м. Київ)

Київ – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Юридичний факультет
Кафедра політологічних та культурологічних студій

Освітньо-кваліфікаційний рівень – бакалавр
Напрямок підготовки – 052 «Політологія»
Спеціальність – 052 «Політологія»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

_____ доц. Павлова Л. І.

« ____ » _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я НА БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Дьоміновій Діані Павлівні

1. Тема бакалаврської роботи – «Трансформація внутрішньополітичного простору України в умовах війни», керівник бакалаврської роботи – Павлова Людмила Ісмаїлівна, доц., к.політ.н., затверджені наказом вищого навчального закладу від «15» квітня 2024р., №157/15.06-С.
2. Строк подання бакалаврської роботи – «12» червня 2024р.
3. Зміст бакалаврської роботи (підпункти плану): концептуалізація поняття політичного простору у контексті динаміки суспільно-політичних змін; методологічні підходи до дослідження трансформації політичного простору; зміна інформаційного простору; вплив війни на політичні інституції та формування нових політичних акторів; стабілізація та відновлення демократичних політичних інститутів; аналіз можливих варіантів реформ та заходів для покращення внутрішньополітичного становища.
4. Дата видачі завдання – «15» квітня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ /№	Назва етапів бакалаврської роботи	Строк виконання етапів	Примітка
1	Збір інформації, робота над бібліографією	16.04 – 23.04 2024 р.	Виконано
2	Розробка плану бакалаврської роботи	24.04 – 28.04 2024 р.	Виконано
3	Актуалізація теми, постановка завдань дослідження	29.04 – 03.05 2024 р.	Виконано
4	Робота над розділом 1 «Теоретико-методологічні засади дослідження внутрішньополітичного простору в Україні»	04.05 – 10.05 2024 р.	Виконано
5	Робота над розділом 2 «Складові трансформаційних змін українського політичного простору»	11.05 – 17.05 2024 р.	Виконано
6	Робота над розділом 3 «Тенденції та перспективи розвитку внутрішньополітичного простору України»	18.05 – 26.05 2024 р.	Виконано
7	Робота над висновками	27.05 – 31.05 2024 р.	Виконано
8	Оформлення бакалаврської роботи, візуалізація	01.06 – 05.06 2024 р.	Виконано
9	Подання роботи завідувачу кафедри	10.06. 2024 р.	Виконано
10	Подання бакалаврської роботи на рецензування	03.06 – 10.06 2024 р.	Виконано
11	Подання бакалаврської роботи в завершеному вигляді на кафедру	12.06.2024 р.	Виконано
12	Підготовка доповіді до захисту	14.06 – 22.06 2024 р.	Виконано
13	Захист бакалаврської роботи	25.06.2024 р.	Виконано

Студентка

Керівник бакалаврської роботи

Дьомінова Д. П.

доц. Павлова Л. І.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ.....	10
1.1. Концептуалізація поняття політичного простору у контексті динаміки суспільно-політичних змін	10
1.2. Методологічні підходи до дослідження трансформації політичного простору.....	19
РОЗДІЛ 2. СКЛАДОВІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ.....	25
2.1. Зміна інформаційного простору	25
2.2. Вплив війни на політичні інституції та формування нових політичних акторів.....	33
2.3. Розвиток інститутів громадської участі в умовах війни	40
РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ.....	46
3.1. Стабілізація та відновлення демократичних політичних інститутів	46
3.2. Аналіз можливих варіантів реформ та заходів для покращення внутрішньополітичного становища	54
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64

ВСТУП

Актуальність дослідження трансформації внутрішньополітичного простору України в умовах воєнного конфлікту країни не може бути переоцінена. Сучасна Україна зіткнулася з безпрецедентними викликами, які впливають на всі аспекти її життя. Війна, що триває, глибоко впливає не тільки на зовнішньополітичний курс країни, але й на її внутрішньополітичний ландшафт, економіку, соціальну сферу та культурне життя. Політичні, економічні та соціокультурні зміни, спричинені війною, вимагають детального аналізу та розуміння.

Вплив війни на політичний простір країни має багатоаспектний характер. З одного боку, воєнний конфлікт спричинив мобілізацію суспільства, консолідацію нації навколо ідеї захисту державної незалежності та суверенітету. З іншого боку, війна поставила нові виклики для демократії та правової держави в Україні. Необхідність вжиття заходів для забезпечення національної безпеки та оборони часто ставить під сумнів дотримання прав і свобод громадян, а також сприяє змінам у балансі владних повноважень.

Трансформація внутрішньополітичного простору також відбувається через зміну політичних пріоритетів та стратегій. Воєнний конфлікт вимагає переосмислення та адаптації державної політики в багатьох сферах, включаючи оборону, зовнішні справи, економіку, соціальну політику та культурну дипломатію. Крім того, війна спонукає до активізації нових політичних сил та рухів, які прагнуть відповісти на виклики сучасності та вплинути на курс країни. Російсько-українська війна, анексія Криму та інші події спричинили значні політичні зміни. Ці зміни вплинули на структуру влади, партійну систему та політичні процеси в країні. Дослідження цих трансформацій дозволяє зрозуміти, як політичні інститути адаптуються до нових викликів. Воєнний конфлікт має значний міжнародний аспект, що впливає на внутрішню політику України. Зміни у зовнішній політиці,

відносини з міжнародними організаціями та державами-партнерами відіграють важливу роль у формуванні внутрішньополітичного простору.

Важливим аспектом є також вплив війни на економічну ситуацію в Україні. Витрати на оборону зростають, що вимагає від держави знаходження нових джерел фінансування та оптимізації витрат. Економічна нестабільність, втрата контролю над частиною територій, зниження інвестиційної привабливості країни – усе це стає прямим наслідком воєнного конфлікту. Конфлікт спричинив значні соціально-економічні наслідки, які, в свою чергу, вплинули на внутрішню політику. Переселення населення, економічні втрати та інші чинники потребують детального аналізу для розробки ефективної політики.

Соціокультурні зміни, спричинені війною, також заслуговують на увагу. Військовий конфлікт впливає на ідентичність, цінності, міжетнічні та міжконфесійні відносини в українському суспільстві. Питання культурної ідентичності, історичної пам'яті, мовної політики набувають нового звучання в умовах війни. Конфлікт привів до значних гуманітарних викликів, таких як забезпечення прав і потреб внутрішньо переміщених осіб, військових та їхніх сімей. Вивчення цих аспектів є важливим для розробки політики, спрямованої на підтримку населення в умовах конфлікту.

Конфлікт поставив перед українським суспільством складні морально-етичні питання, які впливають на суспільну свідомість та політичну культуру. Дослідження цих питань допомагає зрозуміти, як конфлікт вплинув на національну ідентичність та суспільні цінності.

Усі ці аспекти демонструють, що воєнний конфлікт між Україною та Росією має комплексний вплив на внутрішньополітичний простір країни, вимагаючи від дослідників та аналітиків глибокого аналізу та розробки стратегій для адаптації до нових реалій. Розуміння цих процесів є ключовим для забезпечення стабільності, розвитку та просування України на шляху до миру, демократії та правової держави. Таким чином, дослідження трансформації внутрішньополітичного простору України в умовах воєнного

конфлікту є важливим для розуміння широкого спектру змін, що відбулися в українському суспільстві та державі протягом останнього десятиліття. Це дослідження сприятиме розробці ефективної політики, спрямованої на стабілізацію та розвиток країни в постконфліктний період.

Теоретичним підґрунтям для вивчення послуговували праці таких авторів, як Веселової Л. Ю., Дмитрієва В. В., Дубова Д. В., Жукової Н. А., Зеленько Г. І., Кондратенко О. Ю. та інші, які досліджують взаємозв'язок між війною та внутрішньополітичними процесами. Основними є дослідження, які аналізують зміни у політичній системі України, реформування державних інститутів та їхній вплив на внутрішню політику. Так, монографія «Українське суспільство в умовах війни. 2022» містить аналіз ключових змін, що відбулися в Україні унаслідок агресії Російської Федерації, розглядає виклики та перспективи на майбутнє [41].

Коллективна монографія «Політичні інститути та процеси у країнах Центральної і Східної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть» представляє собою актуалізацію дослідження політичних інститутів та політичних процесів у державах Центральної та Східної Європи, в т.ч. в Україні, у межах демократизації соціально-політичних відносин та публічної політики [31]. Монографія акцентує увагу на змінах політичного простору в одному із складних в суспільно-політичному відношенні регіонів Європи. Аналіз конфлікту на Сході України, його причин та наслідків для внутрішньої політики, опублікований у ряді наукових статей та у звітах таких організацій, як Український інститут майбутнього, Інститут світової політики, що аналізують вплив військових дій на політичну стабільність.

Мета дослідження – теоретично та практично обґрунтувати вплив воєнного конфлікту на трансформацію внутрішньополітичного простору України.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити низку **завдань**:

– дослідити поняття політичного простору у контексті динаміки суспільно-політичних змін;

- проаналізувати складові трансформаційних змін українського політичного простору, визначити основні фактори, що впливають на політичні процеси в країні під час війни;
- дослідити вплив воєнного конфлікту на демократію та правову державу в Україні, розвиток громадянського суспільства;
- проаналізувати тенденції та перспективи розвитку внутрішньополітичного простору України та розробити рекомендації щодо зміцнення внутрішньополітичного простору країни в умовах війни.

Об’єкт дослідження – внутрішньополітичний простір України.

Предмет дослідження – процес трансформації внутрішньополітичного простору України в умовах війни.

Методи дослідження. У процесі роботи будуть використані методи наукового аналізу, зокрема: теоретичні (аналіз літературних джерел, концепцій), що дозволять систематизувати теоретичні знання; емпіричні (опитування, інтерв'ю, аналіз статистичних даних), які допоможуть зібрати інформацію про реальний стан речей в країні. Основою для теоретичного та методологічного обґрунтування дослідження внутрішньополітичного простору в Україні під час війни стали:

1. Інституціональний метод: Розгляд внутрішньополітичного простору через призму політичних інститутів, таких як парламент, політичні партії, виборча система, виконавча влада тощо. Дослідження впливу інституційних змін на політичні процеси та рівень демократії в країні.

2. Конфліктологічний підхід: Аналіз внутрішньополітичного простору в контексті війни як конфлікту, розгляд взаємозв’язків між військовими подіями та політичними процесами.

4. Соціологічний підхід: Вивчення реакції суспільства на політичні трансформації, дослідження динаміки громадської думки, масових протестів, політичних настроїв тощо.

5. Історичний аналіз: Розгляд трансформації політичного простору в контексті історичних традицій, попередніх політичних криз та перетворень.

6. Комплексний підхід: Інтеграція різних теорій та підходів для більш повного розуміння внутрішньополітичного простору, зокрема врахування культурних, економічних, інституційних та інших аспектів.

7. Кількісні та якісні методи дослідження: Використання аналізу документів, опитувань, а також кількісних методів аналізу даних для отримання репрезентативної картини внутрішньополітичного простору.

Отримані результати дослідження політичного простору України в умовах війни сприятимуть подальшому більш глибокому вивченню різних його аспектів, які охоплюють політичні інституції, партійну систему, політичний дискурс, громадське сприйняття та інше в контексті динаміки суспільно-політичних змін.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку та списку використаних джерел. Загальний обсяг дипломної випускної кваліфікаційної роботи складає 68 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ

1.1. Концептуалізація поняття політичного простору у контексті динаміки суспільно-політичних змін

Політичний простір є ключовим поняттям в політичній науці, що визначає комплексний набір факторів, що впливають на формування та функціонування політичних процесів у суспільстві. Це поняття відображає динамічну природу політики, що постійно еволюціонує під впливом різних суспільних та політичних чинників. У контексті України, політичний простір пережив значні зміни та трансформації протягом останніх десятиліть, що варто розглянути більш детально [2].

Багатовимірність політичного простору в Україні полягає в тому, що він охоплює не лише формальні політичні інституції та процеси, а й громадянське суспільство, неформальні політичні взаємодії та віртуальний простір. Формальні інституції, такі як парламент, уряд і політичні партії, взаємодіють з різноманітними неурядовими організаціями, активістськими групами та медіа. Це створює комплексне середовище для політичної взаємодії та вирішення суспільних проблем.

Плюралістичний характер політичного простору в Україні виражається у наявності різноманітних політичних акторів із різними інтересами та цінностями. Політичні партії, громадські організації, бізнес-структури та інші групи конкурують за вплив та ресурси, що веде до постійної боротьби за владу та визначення політичних пріоритетів. В той же час, ця плюралістичність сприяє пошуку компромісів та спільних рішень, необхідних для стабільного функціонування суспільства.

Динамічність політичного простору в Україні відображається в постійних змінах та адаптаціях до нових викликів. Глобалізація, технологічний прогрес, соціальні рухи та геополітичні події активно

впливають на політичну арену країни, змінюючи стратегії, цінності та методи політичної діяльності.

Невизначеність політичного простору в Україні відображається в тому, що багато факторів, які впливають на політичні процеси, є непередбачуваними та незрозумілими. Зміни в економіці, суспільстві та міжнародній політиці можуть створювати несподівані ситуації, на які не завжди можна підготуватися заздалегідь. Така невизначеність вимагає гнучкості та реагування на зміни, а також здатності до стратегічного мислення та аналізу.

Розуміння політичного простору як багатогранного та динамічного явища вимагає комплексного підходу, який охоплює різні теоретичні та методологічні аспекти. Один із найстаріших підходів до аналізу політичного простору - це геополітичний підхід. Геополітика розглядає політичний простір як географічне середовище, що визначає політичну поведінку акторів та розподіл влади. Важливими факторами у цьому підході є розмір території, доступ до ресурсів, топографічні особливості та географічне розташування [4, с. 23].

Історичний підхід до розуміння політичного простору дозволяє простежити еволюцію політичних процесів протягом часу. Він враховує історичні події, такі як формування та розпад імперій, міграційні процеси, зміни політичних режимів тощо. Історичний аналіз показує, як політичний простір структурується й трансформується під впливом історичних чинників. До видатних представників історичного підходу належать А. Тойнбі, Л. Гумільов, П. Сорокін.

Інституціональний підхід розглядає політичний простір через призму формальних інституцій, таких як державні кордони, адміністративно-територіальний поділ, конституційний устрій та система органів влади. Дослідники цього підходу вивчають, як ці інституції впливають на політичну поведінку акторів, розподіл влади та процеси прийняття рішень [39, с. 82]. Серед відомих представників інституціонального підходу можна відзначити М. Вебера, Д. Норта, Р. Путнама.

Ідеологічний підхід аналізує політичний простір як арену ідейної боротьби, де різні ідеології змагаються за вплив на суспільство. Дослідження в цьому напрямку дозволяє з'ясувати, як цінності, переконання та норми впливають на політичні дії акторів та формування політичного дискурсу. Видатні представники ідеологічного підходу – К. Маркс, М. Вебер, А. Штаммер.

Дискурсивний підхід зосереджується на вивченні того, як політичний простір конструюється через мову та дискурс. Дослідники цього напрямку досліджують, як політичні актори використовують мовні засоби для легітимації своєї влади, мобілізації підтримки та формування політичної реальності. До відомих представників дискурсивного підходу належать М. Фуко, Ж. Дерріда, Ш. Лакло.

Акторський підхід аналізує дії та взаємодію політичних акторів в контексті формування та трансформації політичного простору. Цей підхід дозволяє вивчити стратегії, мотиви, ресурси та можливості акторів, а також вплив їхніх дій на політичну динаміку. Серед видатних представників акторного підходу можна відзначити Г. Моргентау, Р. Даль, А. Пржеворський.

Поняття політичного простору в контексті динаміки суспільно-політичних змін описує простір, в якому відбувається політична активність та взаємодія різних акторів у суспільстві. Ця концепція відображає не лише просторові аспекти політичного життя, а й його динаміку, розвиток та зміни в часі [38, с. 30]. Ось деякі ключові аспекти концептуалізації поняття політичного простору в контексті динаміки суспільно-політичних змін:

1. Просторова і регіональна перспектива: політичний простір може бути розглянутий на різних рівнях – від локального до глобального. Динаміка політичного простору може варіюватися в залежності від географічного масштабу, регіональних особливостей та контексту.

2. Часовий аспект: поняття політичного простору включає в себе розуміння змін, які відбуваються з часом. Це означає аналіз еволюції політичних структур, процесів та відносин з плином часу.

3. Актори та взаємодія: політичний простір визначається діяльністю різних політичних акторів, таких як політичні партії, громадські організації, уряди, активісти тощо, а також їх взаємодією та впливом на політичні процеси.

4. Контекстуальність: розуміння політичного простору враховує контекстуальні особливості конкретної ситуації або періоду, включаючи економічні, соціокультурні, історичні та інші фактори, які впливають на політичну динаміку.

5. Зміна умов: аналіз динаміки політичного простору враховує зміну умов, таких як соціальні та технологічні інновації, економічні кризи, зовнішні загрози або можливості, які впливають на політичні відносини.

6. Демократичний процес: розгляд політичного простору у контексті динаміки суспільно-політичних змін може також включати аналіз демократичних процесів, зокрема зміни в рівні участі громадян, прозорості владних структур, захисту прав людини тощо.

Внутрішньополітичний простір в Україні включає в себе широкий спектр політичних процесів, інституційних взаємовідносин та соціально-політичних явищ, які відбуваються всередині країни на рівнях державної влади, регіональних та місцевих урядів, а також у громадянському суспільстві. Основні складові внутрішньополітичного простору в Україні включають:

- Політичні інституції: владні органи (президент, парламент, уряд), політичні партії, судова система, органи місцевого самоврядування тощо.

- Політичні процеси і явища: вибори, ухвалення законів, реформи в сфері правосуддя та державного управління, міжпартійні конфлікти, політичні скандали, громадянські акції, демонстрації тощо.

- Публічна думка та громадянське суспільство: сукупність поглядів, уявлень та ставлень громадян щодо політичних питань, активність громадян у політичному житті, роль громадських організацій, ЗМІ, експертного середовища тощо.

– Міжнаціональні та міжрегіональні відносини: взаємодія різних етнічних, мовних та регіональних груп, врегулювання конфліктів та підтримка міжетнічної гармонії.

– Міжнародні зв'язки та зовнішньополітична діяльність: співпраця з міжнародними партнерами, участь в міжнародних організаціях, зовнішньополітичні стратегії та прийняття міжнародних зобов'язань.

Враховуючи різноманітність цих складових, внутрішньополітичний простір в Україні є складним та динамічним, і його аналіз дозволяє краще зрозуміти політичну динаміку та трансформації в країні.

Політичний ландшафт України – це складна система, що виникла та розвивалася під впливом численних історичних та суспільно-політичних подій. Починаючи з давніх часів, історія України була переповнена важливими змінами, які суттєво вплинули на формування її політичної системи.

У період Київської Русі (IX-XIII ст.) сформувався фундамент української державності, з централізованою монархією та розвиненою системою управління. Проте пізніше, у період феодальної роздробленості (XIV-XVI ст.) та монгольського панування, центральна влада ослабла, що призвело до збільшення регіональних князівств. Включення українських земель до складу Великого князівства Литовського та Речі Посполитої (XVI-XVIII ст.) спричинило національне самоусвідомлення та прагнення до автономії.

Російська імперія (XVIII-XX ст.) проводила політику централізації та русифікації, що спрямовувалося на підкорення української ідентичності. XX століття стало періодом значних змін: проголошення Української Народної Республіки, радянська окупація, Друга світова війна та подальший радянський період [29, с. 21–28].

Незалежність України в 1991 році стала ключовим пунктом її історії, але перші роки незалежності були важкими: економічна криза, політична нестабільність та корупція стали суттєвими проблемами. Події Помаранчевої революції та Революції Гідності свідчили про прагнення до демократичних

змін та європейської інтеграції. Однак збройна агресія Росії в 2014 році проти України викликала серйозні виклики для країни та всієї європейської безпеки.

Сучасний стан України характеризується активними діями у напрямку демократичних реформ та європейської інтеграції. Вступ до Європейського Союзу та наближення до НАТО є важливими стратегічними цілями. Розбудова демократичних інституцій та боротьба з корупцією є ключовими завданнями на шляху до стійкого розвитку та забезпечення незалежності України.

Історичні та сучасні фактори вплинули на формування та динаміку політичного простору України, відображаючи постійні зміни та трансформації в суспільно-політичній сфері. Тим самим, розуміння цього процесу вимагає комплексного підходу та аналізу різних чинників, що визначають сучасний образ української політичної реальності.

Сучасна Україна, розташована на перехресті геополітичних інтересів, переживає постійний вплив зовнішніх акторів, що значно впливає на суспільно-політичні зміни в країні. Для розуміння цього впливу необхідно розглянути концепцію політичного простору, яка стверджує, що політична діяльність відбувається у динамічному просторі, де різні актори борються за владу та ресурси, враховуючи правила, норми та інституції, що його структурують [36, с.120].

Зовнішні втручання в Україну можуть призвести до суттєвих змін у політичному просторі. По-перше, це може включати зміну правил та норм, наприклад, через тиск на уряд для зміни законодавства або конституційних норм. Це може призвести до розширення або обмеження прав та свобод громадян, змін у виборчій системі чи реформування державних інституцій. Друге, зовнішні втручання можуть призвести до перерозподілу ресурсів в суспільстві через надання допомоги, кредитів чи економічних санкцій, що може вплинути на політичні сили та пріоритети державної політики. Нарешті, вони можуть впливати на дискурс та ідеології через використання пропаганди, дезінформації тощо, що може призвести до поляризації суспільства та дестабілізації політичної системи [3, с. 233].

Наслідки змін в політичному просторі можуть бути різними. З одного боку, вони можуть сприяти демократизації, реформам та економічному розвитку, а з іншого – призвести до авторитаризму, корупції та соціальних потрясінь. Це залежить від специфіки втручань, реакції влади та суспільства, а також внутрішніх факторів країни.

Потенційно, зовнішні втручання можуть призвести до впровадження позитивних змін у політичний простір України. Наприклад, під впливом зовнішньої підтримки може збільшитися тиск на владу для проведення антикорупційних реформ або змін у виборчій системі, що сприяє більшій прозорості та демократії. Також, зовнішня допомога може стимулювати економічний розвиток та модернізацію інфраструктури.

Однак, є й певні негативні наслідки. Наприклад, зовнішнє втручання може призвести до втрати суверенітету або залежності від зовнішніх донорів, що у певних випадках може обмежити рух країни у власному розвитку. Крім того, негативними наслідками можуть бути інформаційні атаки, дезінформація та маніпуляції, які підривають довіру громадян до власної держави та політичних інститутів.

У цілому, вплив зовнішніх втручань на політичний простір України потребує комплексного аналізу та розуміння не лише зовнішніх факторів, а й внутрішніх процесів. Важливо забезпечити баланс між захистом національних інтересів та відкритістю до міжнародного співробітництва, щоб забезпечити стабільність та розвиток країни у глобальному контексті [13, с. 231].

Ідеї та ідеології не є статичними утвореннями, а складною системою концепцій, які еволюціонують та адаптуються до змін у суспільних умовах та викликах. Україна, після отримання незалежності від Радянського Союзу, стала свідком інтенсивної трансформації ідеологічного ландшафту, спричиненої розривом з радянською спадщиною та появою нових політичних реалій.

Радянська епоха відіграла значну роль у формуванні політичного дискурсу в Україні. Комуністична ідеологія, яка підтримувалася владними

структурами, була заснована на принципах колективної власності, планової економіки та однопартійної системи. Це призвело до загального пригнічення політичної плюралістичності та свободи висловлення, створюючи застійність у політичному мисленні.

Одним із наслідків розпаду Радянського Союзу стала поява нових ідей та ідеологій у політичному просторі України. Поява різноманітних політичних партій та рухів зумовила динамічний процес конкуренції між ідеологіями. Зокрема, націоналізм зосереджувався на самовизначенні української нації, лібералізм відстоював цінності особистої свободи та ринкової економіки, соціал-демократія поєднувала принципи свободи та соціальної справедливості, а євроінтеграція підтримувала інтеграцію до Європейського Союзу [1, с. 142].

Динамічний розвиток ідей та ідеологій є важливою складовою демократичного суспільства. Він стимулює політичну конкуренцію, сприяє вільному обміну ідеями та пошуку оптимальних шляхів розвитку. Наприклад, націоналізм українського типу, у контексті глобалізації, набуває нових аспектів, таких як підтримка міжнаціонального діалогу та співробітництва на основі взаємоповаги та взаємовигоди. Лібералізм зосереджується на захисті прав людини та розвитку інститутів громадянського суспільства, враховуючи глобальні виклики, такі як кліматичні зміни чи кібербезпека. Соціал-демократія розглядає можливості гнучкої економічної політики та соціального захисту в умовах технологічних перетворень та демографічних змін. Євроінтеграція, у свою чергу, спрямовує зусилля на гармонійну інтеграцію з європейськими структурами, враховуючи українські особливості та потреби.

Зростання впливу інформаційних технологій також відіграє важливу роль у формуванні та поширенні ідей та ідеологій. Соціальні мережі та інтернет-платформи стали майданчиком для обговорення та поширення політичних концепцій, що сприяє більш широкому доступу громадян до інформації та участі у дискусіях.

Україна, як і будь-яка інша країна, потребує постійного аналізу та розвитку ідей та ідеологій для ефективного вирішення складних викликів сучасності. Динамічний розвиток політичного дискурсу, відкритість до нових ідей та конструктивний діалог є ключовими елементами успішного політичного процесу. Тільки шляхом постійного аналізу та адаптації можна забезпечити стабільність та розвиток суспільства на основі демократичних цінностей та принципів [12, с. 20].

Таким чином, трансформація внутрішньополітичного простору може бути результатом взаємодії різноманітних факторів і відбуватися в різний спосіб залежно від конкретного контексту та обставин.

Ці зміни можуть бути різноманітними за характером та напрямком і можуть включати такі аспекти:

1. Зміна владних структур: трансформація може включати зміни у структурі та функціях державних інституцій, таких як президентство, парламент, уряд, судова система тощо. Ці зміни можуть відбуватися через конституційні реформи, виборчі процеси, політичні кризи або зовнішні тиск.

2. Зміни в політичних партіях та альянсах: Трансформація може включати зміни в політичних партіях, їхній ідеології, стратегії та підходах до політики. Це може включати зміну лідерства, зміну партійних позицій, або створення нових політичних об'єднань.

3. Розширення громадянської участі та активізація громадянства: трансформація може включати збільшення участі громадян у політичному процесі, розвиток громадянських організацій та активізацію громадських рухів.

4. Зміни в політичній культурі та цінностях: трансформація може вплинути на політичну культуру та цінності суспільства, включаючи ставлення до демократії, прав і свобод громадян, толерантності та взаєморозуміння.

5. Реформи законодавства: трансформація може включати прийняття нових законів або реформування існуючого законодавства, що стосується виборчої системи, прав людини, боротьби з корупцією тощо.

6. Зміни відносин з іншими країнами та міжнародними організаціями: трансформація може також включати зміни у зовнішній політиці країни та її відносинах з іншими країнами та міжнародними організаціями.

Отже, концептуалізація поняття політичного простору в контексті динаміки суспільно-політичних змін допомагає краще зрозуміти еволюцію політичних відносин, процесів та структур у суспільстві з плином часу та в різних контекстах. Трансформація внутрішньополітичного простору відображає процеси змін в політичній системі, які відбуваються внаслідок внутрішніх та зовнішніх чинників і можуть мати великий вплив на життя громадян і стабільність держави.

1.2. Методологічні підходи до дослідження трансформації політичного простору

Трансформація політичного простору України, що відбулася з моменту Революції Гідності 2014 року та зазнала значного прискорення через повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році, викликала серйозний інтерес у науковому середовищі. Цей процес став предметом ретельного дослідження, вимагаючи застосування різноманітних методів дослідження для вивчення складних та динамічних аспектів політичного життя.

Кількісні методи дослідження політичного простору України базуються на зборі та аналізі числових даних. Опитування громадської думки дозволяють отримати уявлення про цінності, установки та поведінку населення. Аналіз результатів виборів є важливим джерелом інформації щодо динаміки політичних сил та електоральних вподобань. Дані з соціальних мереж можуть бути використані для вивчення поширення інформації та формування громадської думки. Статистичний аналіз дозволяє виявляти закономірності та зв'язки між різними аспектами політичного життя. Важливо зазначити, що

кількісні методи, хоча й мають свої переваги, не завжди можуть дати повне уявлення про глибинні причини та мотивації політичної поведінки, а також схильні до впливу методологічних помилок та упереджень [36, с. 23].

У той же час, якісні методи дослідження концентруються на зборі та аналізі текстових та нечислових даних. Інтерв'ю з політиками, активістами, експертами та громадянами дозволяють отримати глибше розуміння їхніх поглядів, досвіду та мотивацій. Фокус-групи дозволяють вивчити динаміку групових дискусій та виявити спільні та відмінні погляди учасників. Аналіз дискурсу дозволяє дослідити, як мова використовується для конструювання політичної реальності та легітимації влади. Етнографічні дослідження дозволяють виявити неформальні аспекти політичного життя та його особливості на локальному рівні.

Інтегровані підходи, які комбінують кількісні та якісні методи дослідження, є найбільш ефективними у вивченні трансформації політичного простору України. Такий підхід дозволяє отримати більш комплексне та глибоке розуміння досліджуваного феномену, оскільки поєднує в собі переваги обох типів методів. Кількісні дані доповнюються якісними висновками, що дозволяє зрозуміти явище на більш повному рівні, враховуючи його комплексні аспекти.

Теорії соціального конструктивізму в контексті політичного простору є ключовими для розуміння динаміки сучасного політичного життя. Соціальний конструктивізм відхиляє традиційний погляд на політику як на об'єктивну реальність, наголошуючи на тому, що політичні явища формуються через соціальні практики, дискурси та сприйняття. В українському контексті ці теорії стають важливим інструментом для аналізу трансформації політичного простору після отримання незалежності, а також для розгляду динаміки національної ідентичності та розвитку політичних інституцій [34, с. 10].

Одним із ключових аспектів соціального конструктивізму є розуміння політичного простору як динамічної сфери, що постійно трансформується через соціальні взаємодії. Це означає, що політичні структури та відносини не

є статичними, вони постійно переосмислюються та переформовуються через комунікаційні процеси. Наприклад, дослідження дискурсивних практик у політичному житті України дозволяє розглядати способи, якими політичні лідери конструюють та сприймають політичну дійсність.

Для дослідження політичного простору української політики важливим є також аналіз формування та трансформації політичних ідентичностей. Соціальний конструктивізм підкреслює, що ідентичності не є статичними та однозначними, вони постійно переосмислюються та переформовуються через спільні досвіди та взаємодії. Дослідження політичних ідентичностей українського суспільства дозволяє краще розуміти, як групи людей сприймають свою політичну приналежність та як це впливає на їхнє поведінку у політичному просторі.

Додатково, соціальний конструктивізм допомагає розглядати ролі влади та знань у формуванні політичного простору. Влада та знання не є об'єктивними фактами, вони конструюються та легітимуються через соціальні процеси. Дослідження використання влади та знань у політичних процесах України дозволяє розуміти, як владні структури формують політичну реальність та як це впливає на рівень демократії та плюралізму [6, с. 20].

Застосування соціального конструктивізму українськими дослідниками дозволяє також розглядати трансформацію національної ідентичності та політичних інститутів. Наприклад, дослідження формування національної ідентичності в умовах сучасної України показує, що ця ідентичність не є статичною, вона активно конструюється через політичні дії та комунікаційні процеси. Такий підхід допомагає розуміти глибинні причини політичних конфліктів та сприяє розвитку демократичного суспільства.

Дослідження трансформації політичного простору в Україні вимагає використання комплексного підходу, що об'єднує різні дисципліни та методи. Політичні процеси в Україні є складними й мають багато вимірів, що неможливо повністю зрозуміти, використовуючи лише одну теорію чи метод. Інтердисциплінарний підхід дозволяє враховувати різні аспекти політичного

життя, такі як політичні інституції, поведінка виборців, політичні партії, політична культура, економічні та соціальні фактори, а також міжнародний контекст.

Політологія глибоко вивчає політичні процеси та структури, включаючи політичні інституції, поведінку виборців, роль політичних партій та політичну культуру. Використовуючи різні методи, від опитувань до порівняльного аналізу, політологи здатні отримувати глибоке розуміння політичного ландшафту.

Соціологія, у свою чергу, досліджує соціальні структури та процеси, а також вплив соціальних факторів на політичну участь і поведінку громадян. Класова структура, етнічна приналежність, гендер та інші аспекти враховуються для розуміння динаміки політичного життя.

Історія використовується для аналізу минулого політичного розвитку, його впливу на сучасні процеси та формування політичного простору. Економіка досліджує економічні фактори, що впливають на політичні рішення та динаміку, такі як рівень доходу, безробіття, розподіл ресурсів [14, с. 15-22].

Правові аспекти досліджуються юристами, які аналізують вплив правового середовища на політичні процеси та розвиток. Психологія вивчає психічні процеси та їх вплив на поведінку громадян, у тому числі і політичну.

Методи дослідження різноманітні: опитування, що дозволяють збирати дані про громадську думку; інтерв'ю для глибокого розуміння індивідуальних думок; аналіз даних, який дозволяє виявляти тенденції та закономірності; порівняльні дослідження, що допомагають аналізувати схожі й відмінні аспекти політичних систем; вивчення випадків, яке дає можливість детально аналізувати окремі події чи процеси.

У сучасному глобалізованому світі міжнародні норми та стандарти набувають все більшої ваги в контексті формування внутрішньополітичного простору держав. Для України, яка активно працює над європейською інтеграцією та розширенням співпраці з міжнародними організаціями, це має важливе значення. Оцінка впливу міжнародних норм і стандартів на

внутрішньополітичний простір країни є складним завданням, яке потребує комплексного підходу.

Під час дослідження впливу міжнародних норм і стандартів на внутрішньополітичний простір України використовуються різні методологічні підходи. Інституційний підхід зосереджується на впливі цих норм на державні інституції, такі як парламент, уряд, судова система та органи місцевого самоврядування. Акторський підхід вивчає вплив на різні суспільні групи та акторів, включаючи політичні партії, громадянське суспільство, бізнес та ЗМІ. Ідейний підхід розглядає вплив на ідеї та цінності, що мають значення для громадян та політичних лідерів. Порівняльний підхід використовується для зіставлення впливу міжнародних норм і стандартів на внутрішньополітичний простір різних країн [22, с. 22].

Важливими методологічними викликами при дослідженні впливу міжнародних норм і стандартів є вимірювання самого впливу, встановлення каузальних зв'язків та урахування контексту, в якому діють ці норми і стандарти. Наприклад, складно точно виміряти вплив, оскільки багато факторів можуть впливати на політичні процеси в країні. Також важливо встановити, чи є причинно-наслідкові зв'язки між міжнародними нормами і стандартами та змінами у внутрішньополітичному просторі.

Додатковими міркуваннями є використання міждисциплінарних підходів до дослідження, включаючи політологію, соціологію, право, економіку та історію. Важливо також враховувати різні рівні аналізу, такі як національний, регіональний та місцевий. Емпіричні дослідження є ключовим елементом для перевірки гіпотез та теорій, що стосуються впливу міжнародних норм і стандартів на внутрішньополітичний простір України.

Таким чином теоретико-методологічні основи вивчення внутрішньополітичного простору України можуть бути побудовані на різних теоріях і підходах політичної науки. Серед них є кілька ключових аспектів і принципів, які можна застосовувати:

– Інституційний підхід для дослідження внутрішньополітичного простору через аналіз політичних інститутів, таких як парламент, політичні партії, виборча система, виконавча влада тощо. Оцінка впливу інституційних змін на політичні процеси і рівень демократії в державі.

– Конфліктологічний підхід для вивчення внутрішньополітичного простору в контексті конфлікту, аналіз взаємозв'язків між військовими подіями та політичними процесами.

– Компаративний аналіз для порівняння політичних трансформацій в Україні з іншими країнами, що пережили подібні випробування, зокрема в контексті постконфліктних переходів.

– Соціологічний підхід як аналіз реакції суспільства на політичні зміни, дослідження динаміки громадської думки, масових протестів, політичних настроїв тощо.

– Історичний аналіз при розгляді трансформації політичного простору в контексті історичних традицій, попередніх політичних криз і змін.

– Комплексний підхід, що представляє собою інтеграцію різних теорій і підходів для більш повного розуміння внутрішньополітичного простору, зокрема врахування культурних, економічних, інституційних та інших аспектів.

– Кількісні та якісні методи дослідження, що передбачають використання якісних інтерв'ю, аналізу документів, опитувань, а також кількісних методів аналізу даних для отримання репрезентативної картини внутрішньополітичного простору.

Ці принципи можуть служити основою для теоретичного і методологічного обґрунтування дослідження внутрішньополітичного простору України в умовах війни.

РОЗДІЛ 2. СКЛАДОВІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ

2.1. Зміна інформаційного простору

Цифрові технології вплинули на політичну комунікацію в Україні настільки кардинально, що цей вплив можна розглядати як трансформаційний для суспільства загалом. Розвиток Інтернету та поширення мобільних пристроїв створили нові канали спілкування та взаємодії між політиками, політичними партіями та громадянами. Ці зміни призвели до виникнення як позитивних, так і негативних наслідків, що вимагають уважного дослідження та аналізу з боку науковців та експертів у галузі політичних наук та комунікацій [32, с. 66].

Одним із ключових аспектів впливу цифрових технологій на політичну комунікацію є зростання нових каналів спілкування. Соціальні мережі, онлайн платформи, веб-сайти політичних партій та блоги стали важливими інструментами для політиків у взаємодії з виборцями. Ці канали дозволяють політикам прямо спілкуватися з аудиторією, обходячи традиційні медіа-ворота та маніпулюючи формуванням власних наративів.

Збільшення участі та мобілізації громадян є ще одним важливим наслідком цифрової революції в політичній сфері. Соціальні мережі та онлайн-платформи дозволяють громадянам легко об'єднуватися, ділитися інформацією та мобілізувати підтримку політичних ініціатив. Це призвело до зростання активності громадянського суспільства та виникнення нових форм політичного вираження, таких як масові протести або громадські кампанії.

Необхідно також звернути увагу на нові форми політичної реклами, які з'явилися завдяки цифровим технологіям. Таргетована реклама в соціальних мережах та онлайн-платформах дозволяє політикам звертатися до конкретних груп виборців з персоналізованими повідомленнями. Це має свої переваги у плані ефективності комунікації, але також викликає питання щодо впливу

грошей на політичні процеси та можливостей маніпулювання виборцями через цифрові платформи [19, с. 48].

Однак, на жаль, разом із позитивними аспектами цифрових технологій у політичній комунікації приходять і тіньова сторона. Зростання поширення дезінформації та фейкових новин є серйозним викликом для суспільства. Швидкість та широке охоплення цифрових платформ дозволяють неправдивій інформації легко поширюватися, що може сприяти зміні громадської думки та негативно впливати на політичні процеси.

Україна, як і інші країни, відчула великий вплив цифрових технологій на політичний ландшафт. Особливо це стало відчутним під час Революції Гідності 2013-2014 років та під час сучасної повномасштабної тривалої війни з Росією. Соціальні мережі були використані для мобілізації протестувальників, поширення інформації та підвищення обізнаності щодо конфлікту. Проте важливо відзначити, що також російський уряд активно використовує цифрові платформи для поширення пропаганди та дезінформації.

Зміна інформаційного простору в Україні є результатом широкого поширення соціальних мереж, що стало ключовим фактором, що вплинув на мобілізацію громадянської активності. Сучасні соціальні мережі, такі як Facebook, Twitter, Instagram та інші, стали основними платформами для обміну інформацією та взаємодії між користувачами. Ці платформи не лише дозволяють швидко отримувати доступ до новин та інформації, але й стимулюють активну участь громадян у різноманітних суспільних процесах.

Перш за все, вплив соціальних мереж на мобілізацію полягає у забезпеченні доступності інформації. Соціальні мережі дозволяють отримувати інформацію з різних джерел, включаючи альтернативні джерела новин та думок, що не завжди відображаються у традиційних ЗМІ. Це сприяє поширенню об'єктивної інформації про події в країні та світі, а також дозволяє громадянам критично оцінювати інформацію, яку вони отримують.

Далі, соціальні мережі є платформою для мобілізації та самоорганізації. Користувачі можуть створювати групи, спільноти, сторінки та заходи, які спрямовані на досягнення спільних цілей. Це дозволяє людям з різними поглядами та інтересами об'єднуватися для розв'язання проблем, вираження підтримки або проведення акцій [14, с. 15].

Більш того, соціальні мережі сприяють виявленню підтримки та солідарності. Користувачі можуть висловлювати свої погляди, підтримку громадських рухів, акцій та інших ініціатив, що спрямовані на поліпшення суспільства. Це особливо важливо для маргіналізованих груп та осіб, які відчувають себе ізольованими, оскільки це дозволяє їм відчувати себе частиною більш широкої спільноти та знаходити підтримку серед однодумців.

Цікавий факт: за результатами соціологічного опитування, проведеного Школою політичної аналітики НаУКМА, лише незначна кількість громадян, переважно старше 60 років, турбується про різноманіття телевізійних каналів. Саме ця група висловила за скорочення ефірного часу Єдиного телемарафону. Водночас молодь здебільшого залишилася байдужою до цього питання, очевидно, через те, що користується новинами з Інтернету [30].

Соціальні мережі також підвищують обізнаність громадян про важливі соціальні проблеми. Завдяки вірусним кампаніям, поширенню інформації та активній участі користувачів, люди можуть дізнатися про проблеми, які раніше можливо не звертали на себе увагу. Це може стати поштовхом для подальших дій та мобілізації громадськості для вирішення цих проблем.

Соціальні мережі сприяють глобальному зв'язку та співпраці. Вони дозволяють користувачам з різних куточків світу об'єднуватися та спільно працювати над рішенням спільних проблем або досягненням спільних цілей. Це стимулює розвиток глобальних рухів солідарності та активізму, що має велике значення для вирішення світових проблем та підтримки глобальної громадянської позиції.

Узагальнюючи, вплив соціальних мереж на мобілізацію громадянської активності в Україні є значним і має позитивний вплив на суспільство в

цілому. Ці платформи стимулюють обмін інформацією, сприяють самоорганізації громадян, виявленню підтримки та солідарності, підвищують обізнаність та сприяють глобальному співробітництву. Інтенсивний розвиток соціальних мереж та їх вплив на суспільство продовжує зростати, розширюючи можливості громадян для активної участі у важливих суспільних процесах.

У контексті повномасштабного вторгнення Росії, інформаційний простір України зазнав значних змін, впливаючи на законодавство, свободу слова та інформації. Ці зміни можна розділити на позитивні та негативні аспекти, кожен з яких потребує уважного аналізу.

Серед позитивних аспектів можна відзначити зміцнення державної системи інформаційного забезпечення. Воєнний стан, введений з 24 лютого 2022 року, призвів до обмежень у поширенні інформації, таких як заборона розголошування даних про переміщення військ та інші важливі аспекти національної безпеки. Одночасно, уряд здійснює заходи для забезпечення доступу до достовірної інформації через телемарафон «UA Разом» та інші офіційні джерела. Також було посилено роботу державних органів у сфері інформаційної політики [16, с. 16].

Позитивним є також підвищення відповідальності за поширення фейків та завідомо неправдивої інформації. Додаткова стаття в Кримінальному кодексі України спрямована на боротьбу з дезінформацією та пропагандою, що може негативно впливати на національну та суспільну безпеку. Ця ініціатива розглядається як крок уперед у запобіганні маніпуляціям та спростуванню міфів та неправдивих тверджень.

Однак, серед негативних аспектів варто відзначити обмеження свободи слова, що може виникнути в умовах воєнного стану. Ці обмеження, хоча й мають раціональні підстави у військових умовах, повинні бути тимчасовими та пропорційними. Важливо, щоб вони не перетворилися на систематичне обмеження свободи вираження думки та інформаційної свободи.

Також варто зазначити зростання тиску на ЗМІ з боку влади та проросійських сил. Це може призвести до самоцензури та ускладнити доступ до об'єктивної та достовірної інформації для громадян. Крім того, існує загроза кібербезпеці внаслідок зростаючого ризику кібератак із боку Росії. Це може призвести до блокування доступу до інформації та поширення дезінформації, загрожуючи не лише інформаційному простору, а й загальній безпеці країни.

Загалом, зміни в інформаційному просторі України, викликані геополітичними подіями, мають як позитивні, так і негативні наслідки. Важливо збалансувати заходи, спрямовані на захист національної безпеки, з утриманням важливих демократичних цінностей та свободи слова. Це вимагає постійного моніторингу, аналізу та корекції законодавства та політики в сфері інформаційної безпеки [35, с. 42].

Сучасна Україна переживає період інтенсивних політичних трансформацій, які впливають на медіа-ландшафт країни. Однією з ключових характеристик цієї трансформації є стрімке зростання ролі онлайн-медіа та соціальних мереж. Це зумовлене кількома факторами, що включають в себе поширення і доступність Інтернету. Завдяки розширенню мережевого покриття та зростанню доступності до технологій, онлайн-платформи стають все більш популярними серед українців як джерело інформації.

Додатково, важливо враховувати зміну у способах споживання контенту аудиторією. Сучасні користувачі віддають перевагу динамічним та інтерактивним формам контенту, що робить онлайн-медіа та соціальні мережі привабливими для них. Внаслідок цього традиційні ЗМІ починають втрачати свою популярність, а довіра до них знижується.

Поява нових форматів та жанрів контенту також є важливим аспектом сучасного медіа-ландшафту. Наприклад, відеоконтент стає все більш популярним завдяки своїй динамічності та зручності сприйняття. Також варто відзначити зростання популярності блогів та онлайн-видань, які надають можливість авторського погляду на події та сприяють виникненню дискусій.

Значущим стає також фактчекінг та розслідувальна журналістика, особливо в умовах поширення дезінформації та фейкових новин.

Проте, на жаль, політичні зміни в країні мають відчутний вплив на медіасферу. Відзначається наявність політичної цензури та тиску на ЗМІ, що суттєво обмежує свободу слова та різноманіття поглядів. Медіа також часто використовуються як інструмент політичної боротьби, що призводить до маніпуляцій та спроб впливу на суспільну думку. Зростає роль пропаганди, особливо в контексті політичних конфліктів, де вона використовується для формування однобічного бачення подій та дискредитації опонентів.

У цілому, сучасна динаміка розвитку медіа-ландшафту в Україні відображає складні трансформації як у технологічному, так і в політичному плані. Важливо продовжувати аналізувати ці процеси та визначати їх вплив на суспільство та демократію в цілому, спираючись на об'єктивні дані та наукові дослідження.

Інформаційний простір України переживає різкі трансформації внаслідок швидкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та геополітичних змін. Ці трансформації викликають необхідність складного та актуального державного регулювання [25, с. 145–150].

Український інформаційний простір охоплює багатоаспектні процеси, серед яких варто визначити декілька ключових напрямків змін. По-перше, це зростання впливу онлайн-платформ, таких як соціальні мережі та месенджери, які стають основними джерелами інформації для багатьох громадян. Це спричиняє децентралізацію інформаційного простору та збільшення впливу цих платформ на суспільні процеси. Однак разом з цим виникає загроза поширення дезінформації та фейкових новин через легкість їх поширення через ці канали.

Згідно з думкою Вікторії Подгорної, народного депутата України та кандидата філософських наук, зростаючий вплив нових медіа, особливо месенджерів, які виконують функції ЗМІ, хоча формально ними не є, може мати руйнівний вплив. Вона зазначає, що ці медіа не відповідають

демократичним стандартам, не несуть відповідальності, не регулюються законодавством і замість новин часто пропонують їх інтерпретації. Залишається відкритим питанням, чи відповідають месенджери як медіа інтересам суспільства, а не їх спонсорів [30].

Другим ключовим аспектом є зростання кіберзагроз, особливо в контексті кібератак на державні органи, ЗМІ та інші критичні інфраструктури. Це є складною проблемою, яка вимагає постійного вдосконалення технічних та правових механізмів захисту інформації.

Третім аспектом є вплив геополітичних трансформацій, зокрема російсько-української війни, на інформаційний простір. Ця війна супроводжується активною інформаційною війною та маніпуляціями інформацією з обох сторін конфлікту. Це ставить перед Україною завдання не лише захисту власного інформаційного простору, а й відповідальності за інформаційні потоки, які виходять з нею або стосуються неї.

Державне регулювання інформаційного простору в Україні базується на кількох основних стратегічних напрямках. Перш за все, це законодавче регулювання, яке включає ряд законів, таких як «Про інформацію», «Про телерадіомовлення» та «Про захист інформації». Ці закони встановлюють загальні принципи регулювання, правила діяльності ЗМІ та інших суб'єктів інформаційної сфери.

Другим стратегічним напрямком є створення органів державної влади, які відповідають за регулювання інформаційного простору. Сюди входять Міністерство інформаційної політики, Служба безпеки України та Національна рада з питань теле- та радіомовлення. Їхні функції включають контроль за дотриманням законодавства, боротьбу з дезінформацією та фейковими новинами, а також забезпечення кібербезпеки [15, с. 105–112].

Третім напрямком є підтримка медіа, яка полягає у фінансовій та іншій підтримці українських ЗМІ для розвитку незалежної журналістики. Це важливий аспект, який сприяє підтримці інформаційного різноманіття та об'єктивності в інформаційному просторі.

Немаловажним є також міжнародне співробітництво в цій сфері, особливо з Європейським Союзом та ОБСЄ. Це співпраця спрямована на обмін досвідом та кращими практиками у регулюванні інформаційного простору, а також на спільні заходи щодо кібербезпеки та протидії дезінформації.

Усе вищезазначене свідчить про складність та актуальність завдань, які стоять перед Україною у сфері державного регулювання інформаційного простору. Необхідно забезпечити баланс між свободою слова та захистом від негативного впливу дезінформації та кіберзагроз, а також підтримувати розвиток незалежних ЗМІ та об'єктивної журналістики. Тільки так можна забезпечити стабільність та розвиток інформаційного простору країни в умовах постійних змін і викликів.

2.2. Вплив війни на політичні інституції та формування нових політичних акторів

В умовах воєнного конфлікту починаючи з 2014 року політичні інститути та політичні процеси в Україні зазнали змін. Мова йде про значні якісні зміни в системі політичних інститутів:

- Посилення політичної конкуренції через розширення повноважень парламенту і повернення до парламентсько-президентської республіки, що сприяє дисперсії влади, відповідної українській ментальності.

- Введення електронного декларування для народних депутатів, місцевих депутатів, державних службовців та інших чиновників, що значно знижує рівень політичної корупції.

- Децентралізацію фінансів та адміністративно-територіальну реформу, яка стимулює розвиток регіонів і посилює політичну конкуренцію через дифузю влади.

- Впровадження пропорційної виборчої системи з регіональними списками і преференційним голосуванням до парламенту, що сприяє оновленню політичних партій.

- Державне фінансування політичних партій, що зменшує їх залежність від олігархічного капіталу.

- Реформу державної служби, орієнтовану на сервісний підхід, та створення антикорупційних органів.

- Значне посилення організацій громадянського суспільства та зміна ціннісної системи, зокрема, орієнтація на європейські цінності, що діє за принципом «закону сполучених посудин».

- Зростання міжособистісної та інституційної довіри, яке спостерігається з початку повномасштабного російського вторгнення, що є основою для розвитку соціального капіталу.

Зміцнення інституційної спроможності держави є ключовим аспектом Національної програми відновлення України, представленої на конференції з відновлення України в Лугано (Швейцарія).

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році відіграло визначальну роль у перетворенні країни на різних рівнях, включаючи політичні, військові та економічні сфери. З одного боку, система управління державою не зазнала суттєвих змін. В Україні як і раніше діють основні гілки влади, розподіляючи повноваження відповідно до демократичних норм. Але в умовах війни одним із ключових аспектів її впливу стало посилення централізації влади та переорганізація державних інститутів. Це відобразилося у збільшенні повноважень Президента, обмеженні ролі парламенту та створенні нових органів виконавчої влади [35, с. 500]. Нині можна спостерігати тенденцію до зміцнення інституту президентства, а окремі політичні процеси фактично поставлені на паузу, що є цілком природним в умовах воєнного стану. Проте це знову піднімає питання про те, яка модель організації влади є кращою – президентська чи парламентська. Важливо застерегти від зміцнення авторитаризму, щоб уникнути повторення помилок, які призвели до першого і другого майданів.

Президент України отримав розширені повноваження, що дозволили йому діяти оперативно без затвердження парламенту у важливих питаннях, пов'язаних із веденням війни. Це забезпечило чітку координацію дій різних гілок влади та допомогло в ефективному управлінні країною під час кризових ситуацій. У зв'язку з цим також зменшився вплив парламенту, адже діяльність Верховної Ради була обмежена через перенесення засідань до безпечних місць та скорочення частоти їх проведення. Продовжується зниження авторитету парламентаризму, роль парламенту стає менш значущою, хоча Верховна Рада продовжує працювати і прийняла на 15% більше законів, ніж у мирний час. Однак, згідно з соціологічними опитуваннями, рівень довіри до парламенту знизився на 19% у порівнянні з іншими гілками влади. Зниження довіри до найвищого представницького органу держави створює серйозний виклик для української демократії, особливо з огляду на те, що цей процес супроводжується підвищенням довіри громадян до силових структур.

Окрім цього, були створені нові органи виконавчої влади, спрямовані на координацію різних аспектів ведення війни та забезпечення країни необхідними ресурсами. Це включало Координаційний штаб з питань логістики та Координаційний штаб з питань економіки, які відіграли ключову роль у мобілізації ресурсів для потреб оборони та економічної стабілізації в умовах війни.

До війни в Україні політичні партії в цілому мали досить низький рівень довіри українських громадян, що і фіксували численні соціологічні опитування. Менш популярними ставали практично всі політичні партії, і ті, що були представлені в парламенті – теж. Деякі з них навіть не набирали 5% бар'єру у рейтингах популярності. На початку війни більшість партій не знайшли місця в українському політичному спектрі та зникли з інформаційного поля держави.

У зв'язку з війною також відбулися суттєві зміни в силових структурах країни. Збройні сили України пройшли процес реформування, спрямований на адаптацію до стандартів НАТО та модернізацію озброєння. Крім того, були створені нові військові формування, такі як Територіальна оборона та добровольчі батальйони, які грали важливу роль у захисті країни від агресора.

Наслідком війни для української економіки стало необхідне проведення реорганізаційних заходів. Уряд ввів воєнний стан, що дозволило здійснювати регулювання економіки шляхом фіксації цін на певні товари та послуги, а також обмеження експорту. Ці заходи були спрямовані на забезпечення стабільності та захисту національних інтересів в умовах війни [36, с. 517].

Також відбулася переорієнтація експортних потоків через блокаду чорноморських портів, що змусило Україну шукати альтернативні маршрути експорту для своїх товарів. Збільшення державних видатків на оборону та підтримку постраждалих від війни також стало важливим елементом реорганізації економіки в умовах конфлікту. Таким чином, війна 2022 року має значний вплив на політичну, військову та економічну сфери України. Посилення централізації влади, трансформація силових структур та

реорганізація економічних інституцій були ключовими аспектами адаптації країни до умов війни та забезпечення стійкості та безпеки національних інтересів.

Введення воєнного стану в Україні 24 лютого 2022 року було важливою стратегічною реакцією на російську агресію та загрозу національній безпеці країни. Цей крок мав істотний вплив на політичні інституції та демократичні процеси в Україні, який слід розглянути з декількох ключових точок зору.

Одним з основних наслідків введення воєнного стану була централізація влади. Уряд отримав розширені повноваження, включаючи можливість вводити комендантську годину, обмежувати свободу пересування та зборів, а також втручатися в роботу ЗМІ. Ці заходи були виправдані потребою забезпечити ефективну координацію оборонних заходів та мобілізувати ресурси для протистояння ворожій агресії.

Варто зазначити, що ці обмеження, як правило, мають тимчасовий характер і підкреслено важливість збереження балансу між забезпеченням безпеки країни та дотриманням демократичних принципів. Чітко визначені та пропорційні обмеження є важливим аспектом, щоб уникнути перетворення воєнного стану в інструмент авторитарного керівництва [11, с. 52-56].

Під час воєнного стану важливо зберігати підзвітність влади та забезпечувати прозорість у прийнятті рішень. Це сприяє підтримці легітимності дій уряду та довірі громадян до його діяльності. Також слід активно залучати громадянське суспільство до процесів прийняття рішень та моніторингу дотримання прав людини під час воєнного стану.

Негативними наслідками введення воєнного стану є тимчасове обмеження деяких громадянських свобод, зокрема свободи слова та свободи зібрань. Ці обмеження, хоча й виправдані потребами безпеки та боротьби з дезінформацією, потребують уважного моніторингу та забезпечення мінімального впливу на права громадян.

Важливим елементом у контексті воєнного стану є міжнародна підтримка. Міжнародна спільнота може надати Україні допомогу у

відновленні демократичних інститутів та захисті прав людини після закінчення конфлікту. Крім того, ця підтримка може сприяти уникненню авторитарного дрейфу в країні та сприяти її демократичному розвитку.

Українське суспільство вже продемонструвало свою стійкість та згуртованість під час війни, активно включаючись у волонтерську діяльність, надання гуманітарної допомоги та підтримку українській армії. Це свідчить про великий потенціал для відновлення демократичних інститутів та розвитку держави після кризового періоду.

Війна в Україні має глибокий і стійкий вплив на всі аспекти українського життя, включаючи політичні інституції. Цей вплив проявляється в декількох ключових сферах [18, с. 19].

Зростання націоналізму в Україні внаслідок війни проявилось у різних аспектах. По-перше, спостерігається підтримка проукраїнських політичних сил, що відображається у збільшенні їхнього впливу та популярності серед населення. По-друге, спостерігається підвищений інтерес до національних символів, мови та культурних традицій. Це може бути пов'язано з формуванням єдиного фронту проти зовнішньої агресії. Крім того, активізувалися волонтерські та громадські організації, які надають допомогу українській армії та цивільному населенню.

У контексті політичної ідеології також помітна дерадикалізація. Раніше радикальні групи та партії мали певну підтримку, але умови війни привели до зменшення їхнього впливу, оскільки їхні погляди не відповідають потребам часу та загальній національній стратегії. Одночасно, війна сприяла зростанню авторитарних тенденцій, що проявляється у введенні воєнного стану, обмеженні свободи слова та зборів, а також у посиленні ролі силових структур у керуванні країною.

Зміни в системі національної безпеки відображаються у її централізації та зміцненні. Повноваження президента та центрального уряду були розширені, що призвело до великої централізації влади. Збільшилися бюджети та повноваження силових структур, таких як армія, Служба безпеки України

та Національна гвардія, оскільки вони стали ключовими факторами у забезпеченні безпеки країни в умовах війни. Війна також змінила пріоритети національної безпеки, звертаючи основну увагу на військову оборону від російської агресії та зменшуючи акцент на інші аспекти, такі як боротьба з корупцією [41, с. 65-69].

Щодо впливу війни на демократичні інституції, тут ситуація складніша. З одного боку, було зафіксовано деякі обмеження демократичних свобод та прав, що є зрозумілим у контексті війни. З іншого боку, сама війна мобілізувала українське суспільство та продемонструвала його готовність захищати демократичні цінності та інституції країни. Це може бути сприйнято як позитивний момент у розвитку української демократії.

У макроплані, довгострокові наслідки війни для політичних інституцій України ще не зовсім зрозумілі. Проте можна припустити, що вони будуть глибокими та стійкими, впливаючи на розвиток політичної системи, внутрішньої безпеки та зовнішньої політики країни на протязі десятиліть. Разом з тим, важливо підкреслити, що в умовах війни українське суспільство зазнало великих випробувань, але продемонструвало свою стійкість та готовність до викликів часу.

Міжнародна підтримка в умовах криз та конфліктів є ключовим чинником, який впливає на внутрішньополітичні рішення країни. Війна в Україні, що розпочалася 24 лютого 2022 року, викликала серйозне переосмислення для українських політичних інституцій та уряду.

Військова допомога з боку західних країн, у вигляді зброї, боєприпасів та військової техніки, стала ключовим елементом стримування російської агресії. Ця допомога надала українським військовим засоби для активного опору окупантам та захисту національного суверенітету. Крім того, вона мала суттєвий політичний вплив, демонструючи єдність міжнародної спільноти у підтримці України та відверто підкреслила спільну зацікавленість у стримуванні російської агресії. Це сприяло збільшенню легітимності

української влади в очах національного та міжнародного співтовариства та зміцненню її позицій.

Економічна допомога, надана міжнародними партнерами, стала життєво важливою для підтримки економіки країни під час війни. Масштабні фінансові пакети допомоги використовувались для покриття бюджетного дефіциту, підтримки національної валюти та фінансування гуманітарних програм. Це дозволило уряду забезпечувати базові послуги населенню, гарантувати соціальну стабільність та мінімізувати ризики авторитарних тенденцій в умовах кризи. Економічна допомога також сприяла зміцненню українських політичних інституцій та їх адаптації до нових умов, що виникли у зв'язку з війною.

Гуманітарна допомога стала невід'ємною складовою міжнародної реакції на кризу в Україні. Масштабні переміщення населення та гуманітарна криза вимагали негайних заходів з надання допомоги та підтримки. Міжнародні організації та окремі країни надали значний обсяг гуманітарної допомоги, що сприяло зменшенню страждань населення, запобігло гуманітарній катастрофі та створило умови для повернення біженців та переселенців до своїх домівок [20, с. 48–54].

Отже політична система України не зазнала кардинальних змін після повномасштабного вторгнення Росії. В Україні як і раніше діють демократичні принципи організації державної влади. Але в умовах війни одним із ключових аспектів її впливу стало посилення тенденції централізації влади та реорганізація державних інститутів. Водночас міжнародна підтримка має значний вплив на внутрішньополітичні процеси в Україні під час війни. Вона сприяла зміцненню легітимності влади, підвищенню її авторитету на міжнародній арені, а також забезпечила необхідну допомогу для збереження стабільності економіки та соціальної сфери країни.

2.3. Розвиток інститутів громадської участі в умовах війни

Повномасштабна війна в Україні, що розпочалася 24 лютого 2022 року, виявилася не лише політичним та військовим конфліктом, а й випробуванням для суспільства та його структур. Цей період став каталізатором для мобілізації та активізації громадянського суспільства, що виявилось надзвичайною силою у протистоянні агресії, допомозі постраждалим та зміцненні національної єдності.

Одним із ключових факторів цієї єдності стало зростання значення громадських рад та ініціатив. Ці структури об'єднували активних громадян, координували гуманітарну допомогу, організовували волонтерську діяльність, а також стали платформами для вираження громадянської позиції та захисту інтересів громади.

Необхідність швидкого реагування на кризові ситуації стала одним із головних мотиваторів для зростання ролі громадських рад та ініціатив. Війна призвела до виникнення численних гуманітарних проблем, таких як потреби у медичній допомозі, забезпеченні життєво необхідними ресурсами для внутрішньо переміщених осіб, допомоги постраждалим від бойових дій. Урядові структури, хоча і вживали заходів для вирішення цих проблем, не завжди могли забезпечити оперативне та комплексне реагування на всі виклики. Таким чином, громадські ради та ініціативи взяли на себе відповідальність за координацію гуманітарної допомоги, розподіл ресурсів, надання психологічної підтримки та інші важливі завдання, що вимагали швидкого та ефективного реагування [16, с. 76].

Зростання недовіри до влади та розпад деяких державних структур також сприяли активізації громадських рад та ініціатив. Війна та пов'язані з нею корупційні скандали призвели до загострення довіри громадян до державних інституцій та влади загалом. У такій ситуації громадські ради стали альтернативними майданчиками для прийняття рішень, моніторингу дій влади та забезпечення прозорості та підзвітності у владних структурах. Це сприяло

встановленню певного балансу в суспільстві та підвищенню рівня демократії через залучення громадян до участі в прийнятті важливих рішень.

Прагнення до самоорганізації та самовизначення населення також відіграло важливу роль у зростанні впливу громадських рад та ініціатив. Війна змусила мільйони людей покинути свої домівки та шукати притулку в інших регіонах країни. Це призвело до необхідності самоорганізації та самовизначення на рівні громад для вирішення локальних проблем, координації волонтерської діяльності та розвитку місцевих ініціатив. Громадські ради та ініціативи стали не лише інструментами підтримки внутрішньо переміщених осіб, а й центрами координації допомоги та підтримки на місцях.

Розвиток нових технологій, зокрема онлайн-платформ та соціальних мереж, також відіграв важливу роль у зміцненні громадських рад та ініціатив. Ці інструменти надали можливість швидкої мобілізації, координації дій громадян, збору коштів для допомоги постраждалим, поширенню інформації про потреби та можливості допомоги. Онлайн-платформи стали важливим інструментом для комунікації між волонтерами, координації ресурсів та моніторингу виконання завдань [27, с. 150].

Війна українського народу з Росією змусила суспільство переглянути свої цінності та шляхи взаємодії для виживання та подолання викликів. Цей період приніс не лише втрати й страждання, але й пошук нових шляхів самоорганізації та громадянської активності. Серед ключових явищ, що спостерігаються в українському суспільстві, - активізація волонтерського руху та розвиток інститутів громадської участі.

Важливим аспектом відгуку громадян на воєнні виклики стало створення та розвиток волонтерських організацій. Ці організації виконують різноманітні завдання, починаючи від збору та розподілу гуманітарної допомоги, евакуації мирного населення з зон бойових дій, надання медичної допомоги, а закінчуючи психологічною підтримкою та участю у відновленні

інфраструктури. Волонтери стали важливим ланком у системі підтримки та виживання українців під час військового конфлікту.

Зростання впливу волонтерського руху в Україні також відображається на політичному рівні. Волонтерські організації та інші форми громадської участі стають активними учасниками політичних процесів, впливаючи на прийняття рішень, лобіюючи свої інтереси та контролюючи діяльність влади. Це призводить до підвищення рівня політичної активності та формування нових політичних рухів та партій, які відображають інтереси активних громадян.

Одним із ключових аспектів впливу волонтерського руху є зміна політичного ландшафту в Україні. Відтепер, політичні партії та рухи повинні враховувати думку та інтереси громадських організацій, що сприяє більшій демократизації та підзвітності влади перед суспільством.

Надзвичайно важливим аспектом волонтерського руху є його вплив на громадянське суспільство. Розвиток інститутів громадської участі, які стимулюють активність та взаємодію громадян, сприяє формуванню громадянської свідомості та зміцненню соціальної солідарності. Громадські організації стають важливими інструментами впливу на соціальні процеси, вирішення проблем та сприяють демократизації суспільства [4, с. 13].

У великих містах та на місцях найбільшого напруження, волонтерські організації виконують не лише гуманітарні завдання, а й активно беруть участь у розв'язанні соціально-економічних проблем. Вони створюють ініціативи для підтримки біженців, організують курси навчання та підтримки для людей, які втратили роботу через війну, а також сприяють інтеграції військових у цивільне життя.

Волонтерський рух в Україні не лише виявився надзвичайно ефективним у подоланні викликів воєнного часу, а й став важливим фактором у формуванні нового політичного, соціального та громадянського ландшафту країни. Його вплив на українське суспільство можна оцінити як ключовий у

процесі подолання кризи та будівництва майбутнього демократичного та стійкого суспільства.

Конфліктна ситуація в Україні під час війни створила виклики для залучення молоді до політичного життя. Незважаючи на мобілізацію молоді до волонтерської діяльності та активізму, війна призвела до погіршення умов життя та збільшення політичної апатії. Активна участь молоді у політиці є важливим для сталого розвитку демократії та мирного суспільства через їхній потенціал у генерації ідей та впровадженні інновацій.

Щоб забезпечити цей процес, потрібно розвивати інституції, спрямовані на підтримку молоді. Це включає створення сприятливих умов для молодіжних організацій, розвиток онлайн-платформ для політичних дискусій, заохочення нових форм участі та підвищення рівня політичної освіти. Крім того, важливо забезпечити безпеку молодіжних активістів та підвищити довіру до влади через прозорість і підзвітність.

Розглянемо детальніше кожен аспект цього процесу. Війна не тільки підвищила мобілізацію молоді, але й стимулювала їхній активізм у волонтерській сфері та участь у громадських ініціативах. Проте, руйнування інфраструктури та погіршення умов життя призвели до зростання політичної апатії серед молоді. Щоб залучити їх до політичного процесу, необхідно створити сприятливі умови для молодіжних організацій, які б дозволяли їм активно впливати на прийняття рішень та розвиток суспільства [30].

Онлайн-платформи відіграють важливу роль у залученні молоді до політичного життя. Вони забезпечують можливість участі у дискусіях, висловлювання власних поглядів та ініціювання змін без необхідності фізичного присутності. Такі платформи повинні бути доступними та зручними для молоді, щоб вони могли вільно висловлювати свою думку та взаємодіяти з іншими учасниками політичних процесів.

Для збільшення участі молоді в політиці необхідно також заохочувати використання інноваційних форм участі, які б були привабливими для цієї групи населення. Такі інструменти, як онлайн-голосування, електронні петиції

та краудсорсинг, дозволяють молоді брати активну участь у прийнятті рішень та впливати на політичні процеси в країні.

Однак існують виклики, які перешкоджають активній участі молоді у політиці. Найбільшим з них є питання безпеки для молодіжних активістів, які можуть стати об'єктом переслідувань або насильства через свою політичну діяльність. Для цього необхідно розробляти та впроваджувати заходи з захисту їх прав та безпеки.

Умови сучасної війни створюють невизначеність та екстремальні обставини, які потребують оперативних та комплексних рішень. Локальне самоврядування, що базується на участі та відповідальності громадян, стає ключовим інструментом вирішення таких проблем. Зокрема, локальні органи влади мають знання про специфіку своїх територій, їхні проблеми та потреби, що дозволяє їм ефективно реагувати на виклики війни та надавати адресну допомогу. Такий підхід допомагає не лише забезпечити ефективне використання ресурсів, а й підвищує рівень довіри до влади через активну участь громадян у прийнятті рішень [45].

Одним із способів зміцнення локального самоврядування є забезпечення фінансової автономії місцевих органів влади. Достатнє фінансування є важливим для здійснення різноманітних заходів, таких як надання гуманітарної допомоги, відновлення інфраструктури та підтримка життєдіяльності населення. Також не менш важливою є розширення повноважень місцевих органів влади, що дозволить їм більш ефективно відповідати на потреби громад та координувати свою діяльність з іншими рівнями влади.

Громадська участь в процесах прийняття рішень також відіграє важливу роль у зміцненні локального самоврядування в умовах війни. Це включає створення умов для активної участі громадян у вирішенні проблем, надання їм необхідних ресурсів та інформаційну підтримку. Такий підхід сприяє більш ефективному та справедливому розподілу ресурсів, а також забезпечує більшу прозорість та відкритість діяльності місцевих органів влади перед громадою.

Залучення громадян до вирішення проблем на місцевому рівні є не лише питанням ефективності, але й важливим фактором у підтримці соціальної згуртованості та стійкості. Розвиток громадських ініціатив та проектів, спільні справи та взаємодопомога на рівні громад сприяють зміцненню внутрішнього соціального капіталу, що є важливим умовою виживання та розвитку у складних умовах війни.

Однак, для успішного зміцнення локального самоврядування в умовах війни необхідні не лише позитивні практики та громадська участь, але й чітка правова база та ефективні механізми громадської участі. Україна вже має певний досвід у цій сфері, але війна вимагає адаптації та вдосконалення цих механізмів до нових умов [33].

Отже, зміцнення локального самоврядування в умовах війни є складним та багатограним процесом, який потребує спільних зусиль громадян, місцевих органів влади та інших зацікавлених сторін. Цей процес включає в себе фінансову автономію, розширення повноважень, активну громадську участь, прозорість та захист прав людини. Лише зі спільними зусиллями та ефективними механізмами можна забезпечити стійкість та розвиток громад в умовах війни. Зміцнення громадської участі на локальному рівні в умовах війни сприятиме не тільки розширенню демократичних форм організації політичного життя, але й сприятиме вирішенню багатьох нагальних потреб воєнного та повоєнного життя.

РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

3.1. Стабілізація та відновлення демократичних політичних інститутів

В умовах війни внутрішньополітичний простір України визначається складними викликами та вимагає адаптації до нових умов. В цілому в Україні проявилася стійкість до екстернального впливу. Україна навчилася протистояти зовнішнім загрозам та зміцнювати свою національну ідентичність під час війни. Це є позитивною тенденцією до подальшої консолідації суспільства і підтримки українських державних інститутів. Війна спонукала до посилення обороноздатності та внутрішнього порядку країни. Це може включати в себе модернізацію армії, поліції та інших правоохоронних органів з метою зміцнення обороноздатності та внутрішнього порядку в країні.

У вирішенні гострої проблеми наявності корупції в державі війна може стати стимулом для подальшої боротьби з корупцією, особливо в контексті оборонних закупівель та гуманітарної допомоги, що теж є позитивними змінами та сприяє посиленню інституційної спроможності держави. Як було визначено раніше, війна може призвести до зміни політичного ландшафту, зокрема до формування нових політичних акторів, які акцентують увагу на національній безпеці та обороноздатності країни.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну сприяло процесу формування політичної нації. Українці згуртувалися навколо таких цінностей як сильна нація, державна мова, сильна держава. Наявність спільного ворога, намір інтегруватися до Європейського Союзу значно послабили соціально-політичні розмежування, які існували в Україні завжди та ставали причиною кризи ідентичності.

Тому можемо говорити про певні позитивні інституційні і соціокультурні зміни в Україні, що створюють сприятливі умови для подальшого розвитку країни. У кінцевому рахунку, розвиток

внутрішньополітичного простору України в умовах війни визначатиметься балансом між потребами безпеки, національного єднання, ефективного управління та збереженням демократичних цінностей.

Розгортання війни в Україні починаючи з 24 лютого 2022 року стало викликом для правопорядку та верховенства права в країні. Це призвело до складних трансформацій у сфері права та правопорядку, з якими Україна змушена боротися, використовуючи різноманітні механізми та стратегії. Наразі ми спостерігаємо ряд тенденцій, які варто врахувати для аналізу ситуації та розробки подальших кроків [44].

Зростання рівня злочинності є однією з ключових проблем. Під час війни кількість злочинів, таких як крадіжки, грабежі, шахрайства, масово зросла. Це обумовлено падінням рівня життя, загальним хаосом у деяких регіонах та втратою робочих місць. Щоб зменшити це явище, потрібно зосередитися на посиленні правоохоронних органів, підвищенні їх ефективності та проведенні системної профілактичної роботи.

Корупція залишається серйозною проблемою, яка поглибилася під час війни. Зловживання владою та незаконне збагачення стали більш поширеними через складні умови та перерви в контролі за державними процесами. Необхідно створити незалежну антикорупційну інституцію, яка б забезпечувала ефективний механізм боротьби з цим явищем.

Беззаконня, особливо на сході та півдні країни, також зростає через складну ситуацію з війною. Недостатня контрольованість та здатність державних органів влади впоратися з цими проблемами призводить до їх подальшого зростання. Необхідно зосередитися на підвищенні ефективності системи контролю та впровадженні прозорих механізмів влади.

Незважаючи на всі труднощі, Україна продовжує реформи правоохоронної системи. Це включає в себе модернізацію поліції, прокуратури та судової системи. Поки що ці процеси не є абсолютно ефективними, але позитивні зміни вже помітні.

Одним із ключових напрямків - утвердження правової держави. Це вимагає від країни працювати над забезпеченням рівності перед законом для всіх громадян та забезпеченням неухильного дотримання законів та норм права.

Для подальшого успішного розвитку країни важливо зосередитися на зменшенні рівня злочинності, боротьбі з корупцією та забезпеченні верховенства права. Це вимагає системних змін у владних структурах, впровадження нових ефективних механізмів контролю та зміцнення правової культури в суспільстві. Важливо також розуміти, що це довготривалий процес, і результати можуть бути помітні лише в майбутньому, за умови сталої та системної роботи над усіма аспектами правопорядку та правової держави.

Прозорість політичних інститутів у сучасній Україні є ключовим аспектом демократії та належного врядування. Цей елемент гарантує відкритість урядових рішень, їх підзвітність перед громадськістю та ґрунтується на законних принципах. У контексті прагнення України до євроінтеграції та зміцнення демократичних цінностей, реформування політичних інститутів для забезпечення більшої прозорості стає однією з найважливіших завдань [41, с. 210].

Низький рівень прозорості українських політичних інститутів є однією з ключових проблем, що гальмують розвиток демократії та верховенства права в країні. За даними Transparency International, Україна займає 112 місце з 180 країн за індексом сприйняття корупції, що свідчить про значні проблеми з корупцією, кумівством та непрозорістю у процесі прийняття рішень. Це має негативний вплив на довіру громадян до влади, що проявляється в політичній апатії, низькій явці на виборах та інших проблемах [20].

Проте, спостерігаються певні позитивні тенденції у сфері реформування політичних інститутів. До них належить прийняття законів про доступ до публічної інформації та боротьбу з корупцією, створення антикорупційних органів та використання електронних інструментів. Закони про доступ до публічної інформації та боротьбу з корупцією гарантують право громадян на

інформацію про діяльність державних органів та посадових осіб, а також передбачають механізми боротьби з корупцією. Створені антикорупційні органи, такі як Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура та Вищий антикорупційний суд, отримали повноваження розслідувати та карати корупційні злочини. Використання електронних інструментів, таких як електронні декларації майна та електронні закупівлі, також сприяє більшій прозорості та підзвітності урядових структур перед громадськістю.

Таблиця 3.1

Стан прозорості політичних інститутів в Україні

Показник	Рівень
Індекс сприйняття корупції	112 місце з 180 країн
Довіра громадян до влади	Низька
Закони про доступ до публічної інформації та боротьбу з корупцією	Принципово прийняті, але недостатньо виконані
Антикорупційні органи	Створені та функціонують, але є проблеми в ефективності
Електронні інструменти	Використовуються, але потребують додаткового вдосконалення

Незважаючи на ці позитивні зміни, проблеми залишаються. Недостатнє виконання законів про доступ до публічної інформації та боротьбу з корупцією, відсутність політичної волі у влади та вплив олігархів на політичні процеси ускладнюють процес реформування політичних інститутів [21, с. 4].

Узагальнюючи треба відзначити, що прозорість політичних інститутів у сучасній Україні є необхідною для зміцнення демократії та довіри громадян до владних структур. Хоча спостерігаються певні позитивні зміни, такі як прийняття законодавства та створення антикорупційних органів, існують значні виклики, які потребують уваги та реформ. Належна реалізація політичних реформ, підвищення відповідальності посадових осіб та підтримка громадянського суспільства можуть сприяти подальшому покращенню ситуації з прозорістю політичних інститутів в Україні.

Український парламент, як ключовий законодавчий орган країни, зазнає значних змін у своєму функціонуванні та ролі в політичному житті. Однією зі значущих перспектив має стати поступове зростання авторитету парламенту в очах громадян. Дане явище можна пояснити кількома чинниками. По-перше, сам парламент став активніше включатися в законодавчий процес, деякі ініціативи виходять саме від депутатського корпусу, а не виключно від уряду. Це забезпечує більшу репрезентативність законодавства відносно потреб та інтересів суспільства. По-друге, розширення повноважень парламенту у сфері контролю за діяльністю уряду також сприяє збільшенню довіри до нього. Громадськість вимагає більшої прозорості та підзвітності, що вимагає активної ролі парламенту у цьому напрямі.

Наступною перспективою має стати активізація роботи парламентських комітетів. Ці органи грають важливу роль у формуванні та обговоренні законопроектів, проведенні експертних оцінок та публічних слухань. Посилення ролі комітетів дозволяє залучати до процесу прийняття рішень широкий коло зацікавлених сторін, що покращує якість ухвалених рішень та забезпечує більш широкий спектр голосів та думок.

Перспективи зміцнення ролі парламенту в Україні може призвести до підвищення якості законодавства. Більш активна участь парламенту в законотворчому процесі, його більш обґрунтована та репрезентативна позиція сприятиме ухваленню більш збалансованих і ефективних рішень [21, с. 10].

Далі, розширення повноважень парламенту в сфері контролю за урядом сприятиме збільшенню прозорості та підзвітності влади перед громадськістю. Це важливий аспект розвитку демократичних інститутів, який забезпечує більшу відповідальність уряду перед народом.

Крім того, активізація парламентських комітетів та розширення використання парламентських інструментів можуть позитивно позначитися на рівні політичної культури в країні. Відкритість для діалогу та обговорень, можливість просувати аргументовані позиції через парламентські механізми сприяє формуванню демократичного політичного середовища.

Ще одним важливим аспектом подальшого розвитку демократичних політичних інститутів є питання децентралізації влади. Децентралізація передбачає перехід від централізованої системи управління до системи, де повноваження та відповідальність розподіляються між центральними та місцевими органами влади. Основні аспекти децентралізації включають політичну, адміністративну та фіскальну сфери.

Політична децентралізація передбачає перенесення частини політичних повноважень з центрального уряду на місцеві ради та органи самоврядування. Це означає, що місцеві владні структури отримують більше влади у прийнятті рішень, які стосуються конкретних місцевих питань.

Адміністративна децентралізація, з свого боку, полягає у передачі функцій виконавчого характеру з центрального рівня на місцевий. Це означає, що місцеві органи влади отримують більше повноважень у вирішенні питань, що стосуються надання публічних послуг, розвитку інфраструктури, управління місцевими ресурсами тощо.

Фіскальна децентралізація, нарешті, включає передачу фінансових ресурсів на місцевий рівень. Це може включати передачу податкових надходжень, бюджетних трансфертів та інших фінансових інструментів, що дозволяють місцевим органам влади ефективно управляти фінансами та забезпечувати розвиток своєї території.

У контексті України децентралізація стала одним із стратегічних напрямків демократичних реформ. Починаючи з 2014 року, українська влада активно впроваджує політику децентралізації з метою зміцнення місцевого самоврядування та стимулювання економічного розвитку регіонів [33].

За останні роки в Україні було прийнято ряд законодавчих актів, що передбачають передачу нових повноважень та фінансових ресурсів на місцевий рівень. Було створено нові органи місцевого самоврядування, розширено їхні повноваження у сфері освіти, охорони здоров'я, благоустрою, економічного розвитку тощо.

Однак, процес децентралізації в Україні ще потребує багато уваги та зусиль. Низка проблем, з якими стикаються місцеві органи влади, включає:

1. Фінансова незабезпеченість. Багато місцевих рад не мають достатньо коштів для виконання своїх функцій та забезпечення якісних послуг громадянам.

2. Кадрові проблеми. Недостатній кадровий потенціал та відсутність кваліфікованих спеціалістів у сфері місцевого управління тормозять розвиток децентралізації.

3. Недосконалість законодавства. Деякі аспекти законодавства потребують доповнень та уточнень, щоб забезпечити ефективну роботу місцевих органів влади.

Попри ці виклики, децентралізація має значний потенціал для подальшого розвитку України. Впровадження цієї політики може призвести до збільшення ефективності управління, підвищення рівня задоволеності громадян послугами влади, а також зростання економічного потенціалу регіонів країни.

У сучасних умовах внутрішньополітичного простору України, питання забезпечення громадянських та політичних прав набуває особливої актуальності. Незважаючи на те, що в країні було зроблено значний крок у напрямку утвердження демократичних цінностей, виклики такі як війна з Росією, корупція, непідконтрольність правоохоронних органів та інші, перешкоджають повному реалізації цих прав.

Основними громадянськими та політичними правами, закріпленими як у міжнародних стандартах, так і у Конституції України, є право на життя, свободу та особисту недоторканність, справедливий суд, свободу слова та думки, мирні зібрання, об'єднання та виборче право. Однак, на жаль, ці права не завжди дотримуються через різноманітні проблеми, що існують у країні.

Війна з Росією є однією з основних перешкод на шляху до повного забезпечення прав людини. Цей конфлікт спричинив масові порушення прав, такі як позасудові страти, катування та насильницьке переміщення населення.

Крім того, мова ворожнечі та дискримінація також є серйозною проблемою, що впливає на стабільність і внутрішнє спокій. Корупція, яка пронизує різні сфери суспільства, підриває верховенство права та змушує громадян відчувати беззахисність перед системою. Непідконтрольність правоохоронних органів та недостатнє фінансування у сфері правозахисту також є серйозними проблемами.

Для подолання цих викликів важливо звернути увагу на кілька ключових напрямків. По-перше, необхідно забезпечити ефективне розслідування порушень прав людини та притягнення винних до відповідальності. Це потребує реформування правоохоронних органів та судової системи. Крім того, важливо підтримувати свободу слова та медіа, які грають ключову роль у розкритті проблем та формуванні громадської думки.

Для успішного розвитку внутрішньополітичного простору України також необхідно активізувати боротьбу з корупцією та зміцнювати верховенство права. Це можливо за допомогою системних реформ у судовій та правоохоронній системах, а також забезпеченням доступу до правосуддя для всіх верств населення. Важливим є також забезпечення гарантій свободи виразу та захисту прав меншин [27, с. 13–27].

У підсумку треба зазначити, що розвиток внутрішньополітичного простору України залежить від того, наскільки успішно будуть вирішені ці виклики. Важливо не лише приймати нові закони та реформи, але й забезпечувати їх практичну реалізацію на всіх рівнях влади. Тільки тоді можна говорити про стабільний прогрес у забезпеченні громадянських та політичних прав в Україні.

3.2. Аналіз можливих варіантів реформ та заходів для покращення внутрішньополітичного становища

Міжнародні стандарти в сучасному світі займають центральне місце у формуванні внутрішньої політики держав. Ця тенденція особливо актуальна для країн, що прагнуть до європейської інтеграції та зближення з міжнародними партнерами, серед яких і Україна. Вплив міжнародних стандартів на внутрішню політику країни може бути як позитивним, так і негативним, залежно від контексту та способу їх імплементації.

Позитивний вплив міжнародних стандартів на Україну проявляється у декількох ключових аспектах. По-перше, гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами сприяє створенню сприятливого середовища для бізнесу, залучення інвестицій та підвищенню рівня життя громадян. Наприклад, адаптація прав людини, захисту довкілля, фінансового регулювання до міжнародних норм сприяє створенню прозорих та стабільних умов для економічного розвитку. По-друге, міжнародні стандарти, що стосуються демократичних інституцій, прав людини та верховенства права, можуть сприяти зміцненню демократії та правової держави в Україні. Це допомагає забезпечити рівність перед законом та захист прав громадян. По-третє, впровадження міжнародних стандартів у сфері публічних закупівель, доступу до інформації та боротьби з корупцією сприяє підвищенню прозорості та підзвітності влади перед громадянами. Нарешті, міжнародні стандарти сталого розвитку допомагають вирішувати проблеми зміни клімату, забруднення довкілля та виснаження природних ресурсів.

Проте, на фоні позитивних аспектів існують і потенційні негативні наслідки. Перш за все, можливість втрати суверенітету - деякі експерти вважають, що перевищення міжнародними стандартами може призвести до обмеження суверенних прав та здатності країни вирішувати внутрішні питання самостійно. Крім того, імплементація міжнародних стандартів часто потребує значних фінансових та адміністративних ресурсів, що може стати проблемою для країн з обмеженими можливостями. Також, впровадження

деяких міжнародних стандартів може викликати соціальні конфлікти, якщо не супроводжуватиметься належною просвітницькою роботою та заходами соціальної підтримки [41, с. 108].

Аналізуючи можливі варіанти реформ та заходів для покращення внутрішньополітичного становища України, слід враховувати кілька ключових аспектів. Спочатку важливо забезпечити широку участь громадськості у процесі імплементації міжнародних стандартів, залучаючи представників громадянського суспільства та експертів. Це допоможе гарантувати, що стандарти відповідають потребам та інтересам українського суспільства. Далі, необхідно підвищувати рівень поінформованості громадян про міжнародні стандарти та їх вплив на життя людей через активну інформаційно-просвітницьку роботу. Наступним кроком, важливо зміцнювати інституційну спроможність державних органів для ефективного впровадження та моніторингу виконання міжнародних стандартів. Крім того, необхідно виділяти достатні кошти для впровадження міжнародних стандартів, включаючи кошти на навчання, технічну допомогу та реформи.

Загалом, міжнародні стандарти мають значний вплив на внутрішню політику України, який може бути як позитивним, так і негативним. Важливо забезпечити баланс між урахуванням міжнародних зобов'язань та збереженням національного суверенітету та інтересів громадян. Для цього необхідно вживати комплекс заходів, спрямованих на залучення громадськості, підвищення поінформованості, зміцнення інституцій та ефективне використання фінансових ресурсів.

Залучення інвестицій у сучасний час в Україні має вирішальне значення для відновлення та стійкого зростання економіки, особливо в умовах геополітичних турбулентностей та конфлікту з Росією. Важливим аспектом є не лише створення привабливих умов для інвесторів, але й забезпечення сприятливого внутрішньополітичного середовища, що включає боротьбу з корупцією, зміцнення верховенства права та демократизацію.

Перше, що потрібно зазначити, - це необхідність активної боротьби з корупцією. Корупція становить серйозну загрозу для інвесторів, оскільки вона підриває законність бізнесу та створює небезпеку для їхніх інвестицій. Однією з основних стратегій є створення незалежних антикорупційних органів з широкими повноваженнями у розслідуванні та покаранні корупційних правопорушень. Також важливо забезпечити прозорість у діяльності державних інститутів, особливо в закупівельних процедурах та фінансовій звітності.

Друге, що слід врахувати, - це верховенство права. Необхідно провести реформи судової системи для забезпечення прозорості та неупередженості у призначенні суддів, а також підвищити їхню кваліфікацію та відповідальність за прийняті рішення. Гарантувати захист прав власності для українських та іноземних інвесторів є також важливим кроком у створенні сприятливого інвестиційного клімату.

Третє, важливою складовою є демократизація суспільства. Це означає гарантування свободи слова та доступу до інформації для всіх громадян, створення умов для вільної та чесної політичної конкуренції, а також захист прав людини та свободи громадян від будь-яких форм дискримінації.

Щодо розробки стратегій для залучення інвестицій, важливою є цільова маркетингова кампанія, спрямована на потенційних інвесторів з країн, де є досвід роботи в перехідних економіках. Також необхідно розробити інвестиційні платформи, які б полегшили процес прийняття рішень про інвестування та надавали інформацію про інвестиційні можливості в Україні. Податкові пільги, доступ до земельних ділянок та інші стимули можуть стати додатковими мотиваторами для інвесторів. Крім того, важливо укласти міжнародні угоди про захист інвестицій для забезпечення безпеки інвестиційних вкладень.

Сучасна Україна, подібно багатьом іншим країнам світу, зіткнулася зі складними викликами, які потребують комплексних та системних рішень. Серед ключових проблем можна виокремити низьку ефективність та

корумпованість державного управління, нестабільність та низький рівень довіри до влади, слабе верховенство права та недостатню участь громадян у політичному процесі.

Недоліки у державному управлінні, такі як бюрократія, застарілі процедури та непрозорість, сприяють формуванню тіньових схем фінансування та корупції. Це зумовлює недовіру громадян до влади, а також погіршує інвестиційний клімат та загрожує верховенству права.

Для подолання цих проблем в Україні слід активно впроваджувати інноваційні технології в державному управлінні. Одним із ключових напрямків є розвиток електронного урядування. Це включає в себе використання електронних послуг, онлайн-платформ та систем електронної демократії, що сприятиме зниженню бюрократії, підвищенню прозорості та доступності державних послуг для громадян [44, с. 13-27].

Публікація відкритих даних про діяльність державних органів є ще одним ефективним інструментом. Це сприятиме підзвітності влади, стимулюватиме розвиток громадянського суспільства та сприятиме інноваціям у різних галузях. Технології штучного інтелекту (ШІ) можуть бути використані для автоматизації багатьох рутинних завдань, а також для удосконалення аналітики даних та прийняття обґрунтованих рішень.

Технологія блокчейн відкриває широкі можливості для створення безпечних та прозорих реєстрів, які можуть бути використані у боротьбі з корупцією та фальсифікацією. Крім того, інструменти краудсорсингу та краудфандингу можуть залучити громадян до активної участі у процесах прийняття рішень та розвитку країни.

Загальний ефект впровадження інноваційних технологій у державне управління полягає в збільшенні ефективності, підвищенні прозорості та підзвітності влади, зниженні рівня корупції та покращенні якості надання послуг громадянам. Це в свою чергу сприятиме підвищенню довіри громадян до державних інституцій, зміцненню правової держави та залученню інвестицій для подальшого економічного розвитку країни.

Отож, впровадження інноваційних технологій у державне управління України є ключовим чинником для подолання складних викликів, з якими стикається країна. Ці технології не лише сприятимуть ефективному функціонуванню системи влади, але й стануть основою для стабільного та процвітаючого розвитку суспільства.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року суттєво позначилося на українській економіці та суспільстві. За даними Світового банку, наслідками цього конфлікту стало зменшення ВВП України на 45% у 2023 році. Зруйновано або пошкоджено понад 30% української інфраструктури, що включає заводи, дороги, мости, транспортні та енергетичні об'єкти. Найбільш вразливими до наслідків конфлікту виявилися маломобільні групи населення, які змушені були покинути свої домівки та стати біженцями, що відобразилося на гуманітарній кризі в регіоні [30].

В цей період надзвичайно важливим стає питання розширення міжнародної співпраці для забезпечення економічного відновлення та розвитку України. Міжнародна допомога та співпраця можуть відігравати ключову роль у відбудові зруйнованої інфраструктури, підтримці підприємництва та малого бізнесу, створенні нових робочих місць та збільшенні інвестиційного потенціалу країни.

Щодо можливих заходів для досягнення цих цілей, варто звернути увагу на кілька ключових аспектів. По-перше, покращення інвестиційного клімату в Україні є важливим кроком для привертання іноземних інвесторів. Це включає в себе спрощення бюрократичних процедур, забезпечення верховенства права та гарантування захисту прав інвесторів.

По-друге, розвиток експортного потенціалу країни є важливим елементом диверсифікації економіки та зменшення залежності від російського ринку. Це може бути досягнуто за допомогою просування українських товарів та послуг на міжнародних ринках, укладання угод про вільну торгівлю та розвитку співпраці з іноземними партнерами.

Третій аспект - інтеграція України до Європейського Союзу, що може сприяти зміцненню економіки та політичних інститутів країни. Це надасть Україні доступ до європейського ринку, фінансової підтримки та технологічного обміну [47].

Далі, важливим аспектом є інвестування в розвиток людського капіталу, що допоможе створити кваліфіковану робочу силу та сприяти інноваціям у різних секторах економіки. Це включає в себе покращення освітніх та професійних програм, сприяння науковим дослідженням та впровадженню новітніх технологій.

Варто відзначити, що розширення міжнародної співпраці також має свої ризики. Наприклад, залежність від іноземних інвесторів може призвести до обмеження суверенітету країни, а інтеграція до Європейського Союзу потребує від України виконання ряду реформ та стандартів, що можуть вплинути на внутрішню політику та самовизначення країни.

У підсумку, розширення міжнародної співпраці для економічного відновлення та розвитку України є важливим кроком у забезпеченні стабільності та процвітання країни. Проте цей процес потребує уважного планування, реалізації реформ та урахування всіх можливих наслідків для забезпечення сталого розвитку та добробуту громадян України.

ВИСНОВКИ

Дослідження внутрішньополітичного простору України в умовах війни показало складні і багатогранні зміни, що відбуваються під впливом військового конфлікту. Однією з основних тем цього дослідження є трансформація політичних структур і процесів, що формують внутрішньополітичний ландшафт країни. Відповідно до мети дослідження було зроблено такі висновки щодо результатів роботи.

Було розглянуто поняття політичного простору в контексті суспільно-політичної динаміки. Визначено, що для розуміння політичного простору як багатовимірного та динамічного явища потрібен комплексний підхід, що охоплює різні теоретичні та методологічні аспекти: історичний, інституціональний, ідеологічний, дискурсивний. Політичний простір в контексті суспільно-політичних змін описує середовище, де відбувається політична активність і взаємодія різних акторів у суспільстві. Ця концепція відображає не тільки просторові аспекти політичного життя, але й його динаміку, розвиток і зміни з часом.

Політичний простір може бути проаналізований на різних рівнях – від місцевого до глобального. Динаміка політичного простору змінюється в залежності від географічного масштабу, регіональних особливостей і контексту. Поняття політичного простору включає аналіз змін, які відбуваються з часом, що означає вивчення еволюції політичних структур, процесів і відносин.

Аналіз динаміки політичного простору враховує зміну умов, таких як соціальні та технологічні інновації, економічні кризи, зовнішні загрози або можливості, які впливають на політичні відносини. Розгляд політичного простору у контексті суспільно-політичної динаміки також може включати аналіз демократичних процесів, таких як зміни у рівні участі громадян, прозорості владних структур, захисту прав людини тощо. Концептуалізація політичного простору в контексті суспільно-політичних змін допомагає краще

зрозуміти еволюцію політичних відносин, процесів і структур у суспільстві з плином часу та в різних аспектах.

Було проведено аналіз складових трансформаційних змін українського політичного простору, включаючи зміни в інформаційному середовищі, функціонування та реорганізацію політичних інститутів в умовах війни, формування нових суб'єктів впливу та розвиток інститутів громадянської участі.

Війна може суттєво впливати на політичне життя країни, мобілізуючи суспільство та державні структури навколо спільної мети – захисту держави та її громадян. Така мобілізація може сприяти зміцненню національної єдності, активізації громадянського суспільства та виникненню нових політичних гравців, які беруть участь у прийнятті стратегічних рішень на державному рівні. Важливим фактором, що сприяв підвищенню громадянської активності в Україні, стала трансформація інформаційного простору України через поширення соціальних мереж.

Під час повномасштабного вторгнення Росії інформаційний простір України зазнав суттєвих змін, що відобразилося на законодавстві, свободі слова та інформації. Позитивними аспектами стали зміцнення державної системи інформаційного забезпечення. Однак серед негативних аспектів слід виділити обмеження свободи слова, яке може виникнути в умовах воєнного стану. Необхідно балансувати між заходами для захисту національної безпеки та збереженням демократичних цінностей і свободи слова, що потребує постійного моніторингу, аналізу та корекції законодавства та політики в сфері інформаційної безпеки.

Починаючи з 2014 року, Україна пережила значні зміни в системі політичних інститутів. Це виявилось у збільшенні повноважень парламенту та поверненні до парламентсько-президентської республіки, що відповідає українській ментальності і сприяє розподілу влади. Крім того, варто відзначити реформу децентралізації місцевого самоврядування, яка стимулює

розвиток регіонів і посилює політичну конкуренцію шляхом розпорошення влади.

Реформи в Україні охоплюють різні аспекти. Було запроваджено реформу державної служби з орієнтацією на сервісний підхід і створено антикорупційні органи. Також було впроваджено пропорційну виборчу систему з регіональними списками та преференційним голосуванням до парламенту, що сприяє оновленню політичних партій.

Відбулося значне посилення громадянського суспільства та зміна ціннісних орієнтирів, зокрема на європейські цінності. Таке поступове зміцнення інституційної спроможності держави є важливим аспектом подальшої трансформації політичного простору в Україні.

Однак війна також може сприяти загостренню політичних розбіжностей та конфліктів у суспільстві. Наприклад, війна на Донбасі у 2014 році призвела до розколів на політичному та ідеологічному рівнях, зокрема між прихильниками різних геополітичних орієнтацій. Ці конфлікти можуть ускладнювати досягнення консенсусних рішень та посилювати партійну і ідеологічну поляризацію. Проте повномасштабне вторгнення РФ у 2022 році значно об'єднало українське суспільство навколо спільних цінностей, таких як сильна нація, сильна держава, єдина державна мова, спільний ворог та інтеграція до ЄС. Українці показали свою стійкість та згуртованість, активно займаючись волонтерством, гуманітарною допомогою та підтримкою армії. Це свідчить про великий потенціал для відновлення демократичних інститутів та розвитку держави після війни.

Також варто зазначити, що війна може впливати на ефективність політичних інститутів та механізмів управління. Воєнний стан може призводити до введення тимчасових або авторитарних заходів, що можуть змінювати баланс влади між різними гілками влади та обмежувати права і свободи громадян. З іншого боку, війна може стати каталізатором реформ у сферах безпеки, оборони та економіки, що впливає на політичну динаміку країни.

Незважаючи на обмеження демократичних свобод у воєнний час, українське суспільство показало готовність захищати демократичні цінності та інституції, що є позитивним фактором у розвитку демократії. Важливо продовжувати кроки у напрямі зміцнення інституційної спроможності держави, подолання корупції та неефективності державного управління. Суспільство активно розвивається через волонтерство і має запит на соціальну справедливість, яку можна досягти через розвиток правової держави.

В умовах війни важливо також аналізувати зовнішньополітичні впливи та міжнародні відносини, оскільки військовий конфлікт часто стає ареною геополітичних протистоянь і стратегічних інтересів інших країн, що може мати як позитивні, так і негативні наслідки для внутрішньополітичного розвитку України.

У підсумку, дослідження показує, що війна має комплексний вплив на внутрішньополітичний простір України. Вона не лише змінює структуру влади та політичні інституції, але й формує нові цінності, трансформує політичні інститути та соціальні дискурси, впливає на державний апарат та зовнішньополітичний курс країни. Розуміння цих процесів є ключовим для аналізу та прогнозування подальшого розвитку політичної ситуації в Україні та на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексієвець Л., Алексієвець М. Трансформація відносин України та НАТО в 1991–2019 рр історичний аспект. Український історичний журнал. 2020. № 1. С. 126–142.
2. Анатомія російсько-українського конфлікту (2014–2022 рр.) в епоху гібридних війн URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/5937> (дата звернення: (22.02.2024))
3. Артюшенко О. М. Українське суспільство в умовах гібридної війни. Гілея. науковий вісник. 2015. Вип. 102. С. 230–233.
4. Бжезинський З. Незалежна Україна. Мала енциклопедія етнодержавознавства. Київ. НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. 1996. 942 с.
5. Бочарніков В. П., Свешніков С. В. Погляди на характер сучасних воєнних конфліктів. Наука і оборона. 2017. № 1. С. 3–8.
6. Веселова Л. Ю. Кібербезпека в умовах гібридної війни. адміністративно-правові засади. Одеса. Одес. держ. ун-т внутр. справ. 2020. 486 с.
7. Ганжуров Ю. Роль політичних комунікацій у формуванні громадянської свідомості. Політичний менеджмент. наук. журнал. 2010. Спецвипуск. С. 45–52.
8. Діяльність громадських об'єднань в Україні у 2013 році. Стат. бюлетень. Київ. Державна служба статистики України. 2014. 151 с.
9. Дмитрієв В. В. Політична ідентичність в умовах суспільних трансформацій. Одеса. «Одеська юридична академія». 2022. Вип. 34. С.52-56.
10. Дорошкевич А. С. Гібридна війна в інформаційному суспільстві. Вісн. Нац. ун-ту «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія. Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2015. № 2. С. 21–28.
11. Дубов Д. В. Державна інформаційна політика України в умовах гібридного миру та війни. Стратег. пріоритети. 2016. № 3. С. 86–93.

12. Дубов Д. В., Баровська А. В. Функціональний аналіз сфери стратегічних комунікацій. Стратег. пріоритети. Серія. Політика. 2016. № 4. С. 105–112.
13. Живилю Є. О. Механізми інституціонального забезпечення системи кібернетичної безпеки в умовах гібридної війни. дис. Харків. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харків. регіон. ін-т держ. упр. 2020. 231, [9] арк.
14. Жукова Н. А. Комунікативні практики в період військового часу. досвід опрацювання проблеми. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. наук. журнал. 2022. №2. С. 15-22.
15. Заболотна О. Від вуличної демократії – до ефективних інституцій. Як Україні зміцнити державність. Інформаційний ресурс LB.Ua. 28 липня 2023. URL: https://lb.ua/news/2023/07/28/567277_vid_vulichnoi_demokratii-.html (дата звернення: 21.04.2024).
16. Зеленько, Г.І. Політико-інституційні детермінанти національної стійкості. Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз: національна доповідь / ред. кол. С. І. Пирожков, О. М. Майборода, Н.В. Хамітов, Є. І. Головаха, С. С. Дембіцький, В. А. Смолій, О. В. Скрипнюк, С. В. Стоє. Київ. 2022, с. 77-104.
17. Зміни політичних режимів і перспективи зміцнення демократії в Україні : монографія / авт. кол.: Г. І. Зеленько (керівник, наук. ред.). Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. 416 с.
18. Ісакова Т. О. Мова ворожнечі як проблема українського інформаційного простору. Стратегічні пріоритети. 2016. №4(41). С. 90-97.
19. Благодарний А. М., Штельмах О. В. Організаційні аспекти протидії інформаційній агресії як складовій гібридної війни. Інформ. безпека людини, суспільства, держави. 2015. № 3. С. 48–54.
20. Кондратенко О. Ю. Україна у світових рейтингах демократії : монографія. Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 176 с.
21. Майборода О. М. Проблеми і перспективи національного конструювання в сучасній Україні. Наукові записки Інституту політичних і

етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2013. Випуск 4(66) (липень-серпень). С. 4–13.

22. Михальченко М. І. Постколоніальний синдром на пострадянському просторі. порівняльний аналіз. Світогляд. 2010. № 5. С. 50–53.

23. Мін'юст. 70% судових рішень не виконується. [Електронний ресурс]. Українська правда. Доступ: <http://www.pravda.com.ua/news/2015/04/16/7064917/>

24. Набока С. В. Особливості розвитку суспільно-політичних процесів в Україні в 1991–2011 рр. Гілея. науковий вісник. Київ. 2011. Випуск 53 (10). С. 145–150.

25. Нагорна Л. П. Регіональна ідентичність. український контекст. Київ. ІІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2008. 405 с.

26. Нагорна Л. П. Соціокультурна ідентичність. пастки ціннісних розмежувань. Київ. ІІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2011. 269 с.

27. Нове покоління українського політикуму в умовах війни та повоєнних суспільних трансформацій : матеріали круглого столу (Київ, 15 листопада 2022 р.) [Електронний ресурс] / За наук. ред. Ю. Ж. Шайгородського, С. Л. Чуніхіної ; Національна академія наук України, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса; Київ : Талком, 2022. 360 с.

28. Парахонський Б.О., Яворська Г.М. Продовження війни з безсилля миру. Смыслова логіка війни. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/porodzhennya-viyny-zbezsylyya-myru-smyslova-lohika-viyny>

29. Політична історія. Політична енциклопедія. Київ. НАН України, Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. 2011. 808 с.

30. Політична система України в умовах війни. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/politychna-systema-ukrayiny-v-umovakh-viyny> (дата звернення: 22.05.2024)

31. Політичні інститути та процеси у країнах Центральної і Східної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: колективна монографія / за заг. ред.: Юрія Остапця і Маріана Токаря; Каф. політ. і держупр.; Ужгород. нац. ун-тет. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2023. 680 с.
32. Проноза І. І. Засоби масової інформації і комунікації в інформаційній війні як сучасна політична практика. Науковий журнал «Політикус». 2020. №3. С. 65-69.
33. Політико-ідеологічні орієнтації громадян України в умовах російської агресії. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD189-190_2022_ukr.pdf (дата звернення: 22.05.2024).
34. Рябчук М. Дихотомія української національної ідентичності. історичні причини та політичні наслідки. автореф. дис. Київ. 2015. 18 с.
35. Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: погляд від волонтера до науковця : монографія / [В. Азарова та ін. ; за заг. ред. Л. Компанцевої]. Київ : НА СБУ, 2021. 500 с.
36. Теоретико-методологічні підходи до вивчення суспільно-політичних інститутів та процесів: колективна монографія / за заг. ред.: Юрія Остапця і Маріана Токаря; Каф. політ. і держупр.; Ужгород. нац. ун-тет. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2022. 560 с.
37. Тодоров І. Історичні, геополітичні та політико-правові засади співробітництва України та НАТО. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. 2014. № 77. С. 84–108.
38. Узун Ю. В. Політичний простір: методологічні підходи становлення та розвитку концепту. *Політичне життя*. 2023. №2. С. 24-33.
39. Узун Ю. В. Привласнення простору: організація взаємодії в складних політичних системах: монографія / Ю. В. Узун. Одеса: Фенікс, 2021. 378 с.
40. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року “Про Стратегію

національної безпеки України” № 392 від 14 вересня 2020 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата звернення: 22.05.2024).

41. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с.

42. Український інститут майбутнього. 2024 – де точка визначеності. Прогноз експертів UIF. URL: <https://uifuture.org/prognozi/2024-de-tochka-vyznachenosti-prognoz-ekspertiv-uif/> (дата звернення: 22.05.2024).

43. Центр Разумкова. Національна безпека і оборона. Гібридна війна Росії – виклик і загроза для Європи. №9-10. 2016. 108 с.

44. Шайгородський Ю. Ж. Стратегія суспільного розвитку. світоглядні та інституційні чинники формування. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2013. Випуск 6 (68). С. 13–27.

45. Russian Military Aggression as a Catalyst for Democracy Transformation: Global and Local Dimensions. Ukraine Analytica. 2023. 03 (32). URL: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1210538>(date of access: 15.04.2023).

46. Skinner, B. F., (2012). Science and human behavior. New York : First Free Press Paperback Edition, 408 p. URL: <https://www.perlego.com/book/782287/scienceand-human-behavior-pdf>

47. Ukraine Support Tracker. Kiel Institute – Understanding and Shaping Globalization. Kiel Institute. URL: <https://www.ifw-kiel.de/publications/kiel-working-papers/2022/the-ukraine-support-tracker-which-countries-help-ukraineand-how-17204/> (date of access: 15.03.2023).